

IKASTOLETAKO IRAKASKUNTZAREN GARAPENA ETA EGOERA

SARRERA

Ikastolak edo euskal eskolak —izan ere, berorietan euskaraz irakasten bait da—, ez dira uste den bezala oraindik oraintsu sortuak. Haatik, gaur egun ezagutzen ditugun horiek bezalako hirurogeiko hamarkadan hasten dira zertzen.

Txosten honetan Ikastolaren garapena agertu nahi genuke, hasi berorren jatorritik bertatik eta gaur egunera bertarako ibili horretan. Datu kuantitatibo hauek Ikastolak bere hazkundean izan zuen prozesuaren ikuspegi bat ematen digute: zenbat ikasle doazen eskola estataletara, pribatuetara eta ikastoletara eta zein diren ikastolen hazkunde-perspektibak. Aldi berean, Euskal Hizkuntza irakaskuntzako sisteman noraino erroten den adierazten digute datu horiek.

— Hezkuntzako zentru bat, hau da, ikastetxe bat baloratzeko aspektuetako bat, bakarra ez bada ere, bertako irakaslearen kualifikazioa da, inongo zalantzarik gabe. Txosten honetan irakaslearen kualifikazioa isladatzen dugu Eskolaurreko eta O.H.O.ko mailetakoko hiru momentu desberdinetan: Ikastolaren hasieretan, 1975-76ko ikasturtean eta gaur egun. Eta datu honek informazio oso bat ematen

ten digu garai batean pertsonal kualifikatu batekin kontatzen ez zuen eta era guztietako oztupoekin topatzen zen proiektu bat eta irakasleoa prestatzeko Zentruen garrantziari buruz.

— Problemarik konplexuenetako eta gutxien estudiantuetako bat, ikastoletan eman den euskarazko irakaskuntzaren balorazioa/ ebaluazioa dugu eskierki. Txosten honekin gai horretarako lehen hurbiltze bat egin nahi genuke, arazoa inolaz ere ahitzeko afanik gabe ez bere hedaduran eta are gutxiago sakontasunean. Gure gaurko asmoa, ikastoletako euskarazko irakaskuntzaren egoera deskribatzea eta aztertzea besterik ez litzateke ondoko hiru puntu desberdin hauetatik begiratuta:

- Eskola-emaitzak
- Irakaskuntza elebiduna
- Euskarazko eskola-material inprimatua.

Azkenik, etorkizunerako perspektibak eta ikastolak instituzionaltzeko dauden espektatibak apuntatu nahi genituzke, euskal lurraldeetako Administrazio desberdinek oso interes desberdinekin hartu izan duten arazoa hain zuzen.

Gure eskerrik beroenak ematen dizkiegu Arabako, Bizkaiko, Gipuzkoako eta Nafarroako Hezkuntzako Lurralde-Delegazioei, orobat Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntzako Sailari eta oso bereziki Araba, Ipar Euskadi eta Nafarroako Ikastolen Federazioei, gurekiko agertu izan duten lankidetzarako borondate jatorrarengatik.

1.— IKASTOLEN GARAPENA ETA EUSKARAREN EZARRERA HEZKUNTZ SISTEMAN

Apartatu honetan, Ikastolak bere 20 urtetatik gorako lehen urte hauetan izan duen garapena isladatzen da. Hego Euskadiko lau herrialdeetako, hau da Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko, eta Ipar Euskadiko ikastolen eta ikasleen kopuruaren garapenari buruzko datuak jasotzen dira. Datu kuantitatibo hauek nahiko esanguratsuak dira beren horretantxe ere Euskarak hezkuntzako sisteman izan duen ezarrera argitzeko, zeren Elebitasun-Dekretua argitaratu zen arte (1979), ikastolak izan bait dira soilik

beren hezkuntzako projektuan xederik funtsezkoenetakoa bezala Euskara berreskuratu eta sustatzeko eginkizuna hartu izan duten hezkuntz Zentru bakarrak.

1.1.— Ikastolen garapena Zentru bezala eta ikaslegoaren eboluzioa

1. laukiak ikastolen sorkundeari eta berorien kopuruaren eboluzio akumulatiboari buruzko informazioa ematen digu.

2. laukiak, ikaslegoaren eboluzioari buruzko informazioa ematen digu, urtez urte.

1. grafikoak, berriz, ikastolen kopuruaren eta ikasleen kopuruaren arteko eboluzio konparatiboaz informatzen gaitu.

1981.ean nabaritzen den ikastola berrien hazkuntzaren geldialdiaren kausen artean (ikus 1. laukia), bi ikastetxeri batera eusteko lain ikasle-kopururekin kontatzen ez zuten herri haietan gertatu den ikastolen eta eskola estatalen arteko bateratzea azpimarratuko genuke, horrek duen esanahi bereziarengatik. Aipatu batasunerako lehen esperientziak 1979-80an hasi ziren, eta orduetik hona 15 ikastola eta eskola estatal batu dira Gipuzkoan eta 11 Bizkaian.

1. eta 2. laukien eta 1. grafikoaren bidez argi ikusten da ikastolen kopurua gero eta haziagotzen joan dela, eta etengabe gainera, bere bizitzako 21 urte hauetan. Horietako gehienak sortu-berriak baldin badira ere, besteak, aldiz, aurretiazko eskariaren ondoren eta behar ziren baldintzak betez, ikastolak bezala onartuak izan ziren Federazioen aldetik.

Grafikoa ikusita, eman dezake ikastolen kopuruaren ugaltzen progresiboa hau etengabe jarraituko dela hazkuntza-erritmo bereberean. Haatik, oraindik jakiteko dago zenbateraino onartuko duten Zentru estatalek, pribatuak eta Ikastolak berak ikastolen etorkizuneko Estatutu hori, zeren hautatu ahalko bait dute nola eredu bata hala bestea. Dena den, arazoaren giltzarri nagusia ez datza Zentru estatalak, pribatuak eta ikastolak gerokoan zenbat

1. LAUKIA

IKASTOLEN SORKUNTZA ETA BERORIEN KOPURUAREN EBOLUZIO AKUMULATIBOA

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	Guzt.
ARABA	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	2	8	4	8	1	—	29
GIPUZKOA	3	—	2	3	4	5	11	9	6	10	8	7	2	1	—	—	—	—	—	—	6	—	77
NAFARROA	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	3	2	4	1	5	3	—	9	8	2	1	—	42
BIZKAIA	—	—	—	2	4	4	1	5	5	6	4	2	4	8	—	—	—	9	12	5	2	-3	70
IPAR EUSKADI	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	4	5	1	2	1	—	1	2	1	2	2	24
GUZTIRA URTEKO	3	—	2	6	8	10	12	15	11	19	17	16	15	13	7	6	2	27	26	16	12	-1	242
GUZTIRA AKUMULATIBOA	3	3	5	11	19	29	41	56	67	86	103	119	134	147	154	160	162	189	215	231	243	242	242

Siadeco: 1976 arte
Ikastolen Federazioak: 1981 arte

2. LAUKIA

IKASLEGOAREN EBOLUZIOA ESKOLURTEKA

Ikasturtea	Ikasle-kopurua					Guztira
	Araba	Gipuzkoa	Nafarroa	Bizkaia	Ip. Eusk.	
1964-65	22	520	—	54	—	596
1969-70	171	5.770	348	1.958	8	8.255
1970-71	334	8.181	765	2.591	14	11.885
1971-72	376	10.673	950	3.157	47	15.203
1972-73	486	13.245	1.377	3.755	101	18.964
1973-74	677	15.272	1.631	4.938	175	22.693
1974-75	1.026	17.971	1.892	5.822	225	26.936
1975-76	1.429	21.325	2.158	8.634	305	33.851
1976-77	1.812	25.314	2.621	10.977	341	41.065
1977-78	2.654	29.652	3.094	13.422	382	49.204
1978-79	3.293	31.423	3.744	14.875	390	53.809
1979-80	4.277	34.733	4.909	16.136	474	60.529
1980-81	5.086	37.145	5.369	17.157	516	65.273
1981-82	5.509	39.128	5.727	19.107	564	69.935

Siadeco: 1964-65etik 1974-75era

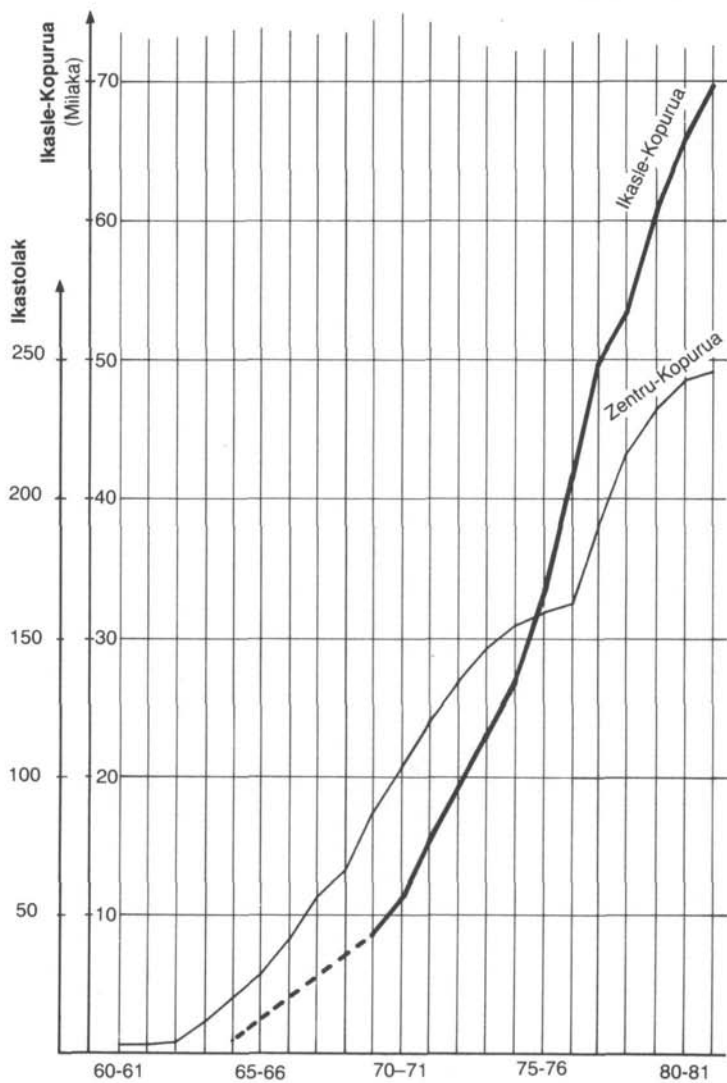
Ikastolen Federazioak: 1975-76etik 1981-82era

izango diren kontuan, euskararen irakaskuntza beren hezkuntzan txertatuko duten Zentruak zenbat izango diren jakitean baizik.

Era berean, 36.000 ikasleko hazkunde izugarri bat nabaritzen da 1975-76tik 1981-82rako eskolurte bitartean. Eta hazkunde horrek badu bere azalpena: kontutan hartu behar dugu ikastolak Eskolaurreko gelak irekiz hasi zirela eta piskana-piskana Eskolaurreko ikasle horietan oinarrituz O.H.O.an aurrikusten diren bideak urratuz eta osatuz joan direla. Gaur egun Eskolaurreko ikasle-oinarri zabal bat dauka, O.H.O.ko azken ikasturteak urriagoak diren bitartean beren kopuruan, zeren, hain zuzen, urriagoak ere bait ziren hasierako lehen «azaldi» haiek, eta berorietan emaitzak ditugu hauek.

1. GRAFIKOA

EBOLUZIO KONPARATUA: IKASTOLEN KOPURUA - IKASLEEN KOPURUA

Ikasturteak

1.2.— Ikaslegoaren egoera, adinka (1981–82ko ikasturtea)

3, 4, 5, 6 eta 7. laukiak ikaslegoaren adinez adineko egoerari eta gelen kopuruaren Araba, Gipuzkoa, Nafarroa, Bizkaia eta Ipar Euskadiko banaketari dagozkio.

Nola 8. laukiak hala 2. grafikoak ikasleen kopuru osoa adinka eta ikastola guztien gelakako banaketa jasotzen dituzte, Ipar Eus-kadikoak salbu, zeren hauek ez bait dira kontutan hartuak izan Estatu espainol eta frantseseko irakaskuntz sistemak parekideak ez direlako.

3. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981–82)

ARABA

	Ikasle-Kop.	Gela-Kop.	Ikasleak Guztira	Gelak Guztira
2 urte	52	3		
3 urte	1.070	44		
4 urte	824	37		
5 urte	776	36	2.722	120
6 urte – 1. O.H.O.	598	25		
7 urte – 2. O.H.O.	526	24		
8 urte – 3. O.H.O.	425	15		
9 urte – 4. O.H.O.	337	13		
10 urte – 5. O.H.O.	228	7		
11 urte – 6. O.H.O.	222	8		
12 urte – 7. O.H.O.	161	6		
13 urte – 8. O.H.O.	156	5	2.653	103
14 urte – 1. B.B.B. – 1. L.H. 1	61	3		
15 urte – 2. B.B.B. – 2. L.H. 1	36	2		
16 urte – 3. B.B.B.	37	2		
17 urte – U.B.I.	—	—	134	7
GUZTIRA	5.509	230		

4. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981-82)

GIPUZKOA

	Ikasle-Kop.	Gela-Kop.	Ikasleak Guztira	Gelak Guztira
2 urte	553	29		
3 urte	4.375	180		
4 urte	4.282	173		
5 urte	4.317	168	13.527	550
6 urte - 1. O.H.O.	3.802	143		
7 urte - 2. O.H.O.	3.729	135		
8 urte - 3. O.H.O.	3.409	121		
9 urte - 4. O.H.O.	3.072	106		
10 urte - 5. O.H.O.	2.729	94		
11 urte - 6. O.H.O.	2.464	89		
12 urte - 7. O.H.O.	2.251	74		
13 urte - 8. O.H.O.	2.032	72	23.488	834
14 urte - 1. B.B.B. - 1. L.H. 1	668	20		
15 urte - 2. B.B.B. - 2. L.H. 1	573	16		
16 urte - 3. B.B.B.	435	14		
17 urte - U.B.I.	337	11	2.113	61
GUZTIRA	39.028	1.445		

Gipuzkoako Ikastolen Federazioa (G.I.E.)

5. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981-82)

NAFARROA

	Ikasle-Kop.	Gela-Kop.	Ikasleak Guztira	Gelak Guztira
2 urte	208	13		
3 urte	921	40		
4 urte	778	35		
5 urte	764	31	2.671	119
6 urte - 1. O.H.O.	644	26		
7 urte - 2. O.H.O.	574	24		
8 urte - 3. O.H.O.	450	20		
9 urte - 4. O.H.O.	367	16		
10 urte - 5. O.H.O.	296	13		
11 urte - 6. O.H.O.	233	11		
12 urte - 7. O.H.O.	171	9		
13 urte - 8. O.H.O.	168	9	2.903	128
14 urte - 1. B.B.B. - 1. L.H. 1	71			
15 urte - 2. B.B.B. - 2. L.H. 1	42	6		
16 urte - 3. B.B.B.	40			
17 urte - U.B.I.	—	—	153	6
GUZTIRA	5.727	253		

Nafarroako Ikastolen Federazioa (N.I.E.)

6. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981-82)

BIZKAIA

	Ikasle-Kop.	Gela-Kop.	Ikasleak Guztira	Gelak Guztira
2 urte	319	20		
3 urte	2.418	96		
4 urte	2.323	89		
5 urte	2.270	92	7.330	297
6 urte - 1. O.H.O.	1.871	70		
7 urte - 2. O.H.O.	1.780	65		
8 urte - 3. O.H.O.	1.488	57		
9 urte - 4. O.H.O.	1.317	46		
10 urte - 5. O.H.O.	1.282	44		
11 urte - 6. O.H.O.	1.079	40		
12 urte - 7. O.H.O.	991	34		
13 urte - 8. O.H.O.	919	31	10.727	387
14 urte - 1. B.B.B. - 1. L.H. 1	346	11		
15 urte - 2. B.B.B. - 2. L.H. 1	307	9		
16 urte - 3. B.B.B.	209	7		
17 urte - U.B.I.	188	6	1.050	33
GUZTIRA	19.107	717		

Bizkaiko Ikastolen Federazioa (B.I.E.)

7. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981-82)

IPAR EUSKADI

	Ikasle-Kop.
2 urte	48
3 urte	93
4 urte	135
5 urte	112
6 urte	67
7 urte	50
8 urte	42
9 urte	38
10 urte	36
11 urte	12
12 urte	13
13 urte	8
GUZTIRA	564

Ipar Euskadiko Ikastolen Federazioa (SEASKA)

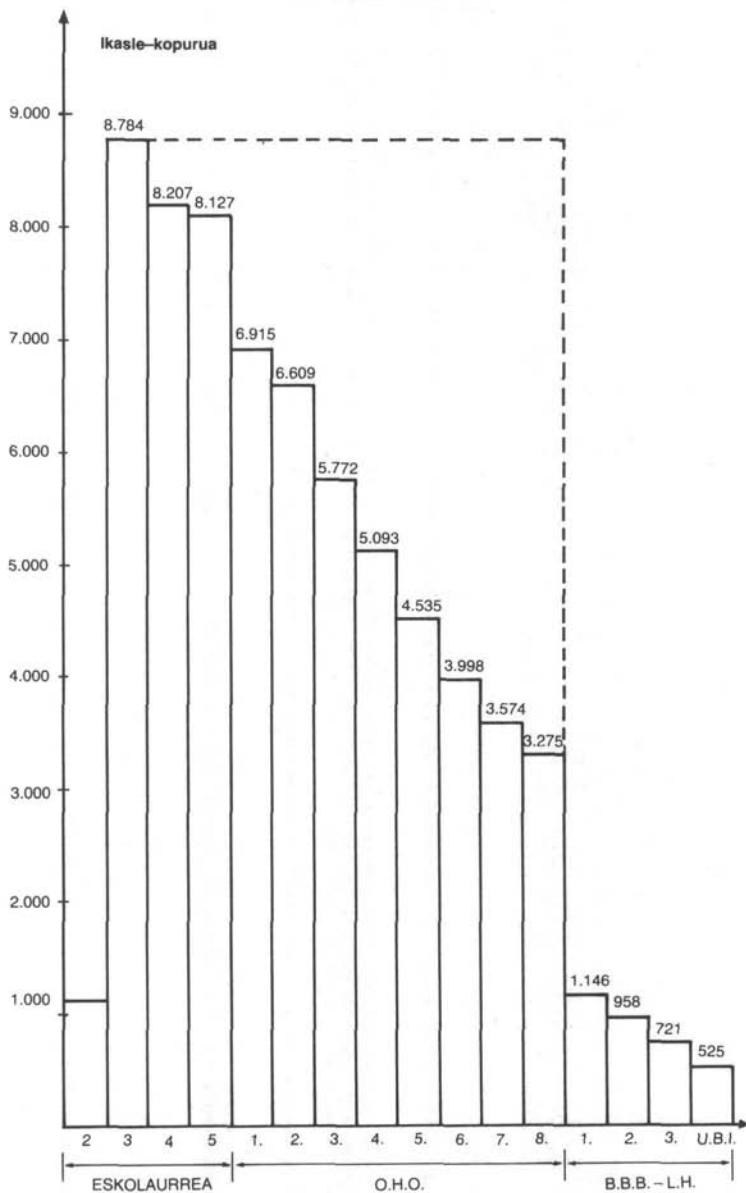
8. LAUKIA

IKASLEGOAREN EGOERA, ADINKA (1981-82)

ARABA - GIPUZKOA - NAFARROA - BIZKAIA

	Ikasle-Kop.	Gela-Kop.	Ikasleak Guztira	Gelak Guztira
2 urte	1.132	65		
3 urte	8.784	360		
4 urte	8.207	334		
5 urte	8.127	327	26.250	1.086
6 urte - 1. O.H.O.	6.915	264		
7 urte - 2. O.H.O.	6.609	248		
8 urte - 3. O.H.O.	5.772	213		
9 urte - 4. O.H.O.	5.093	181		
10 urte - 5. O.H.O.	4.535	158		
11 urte - 6. O.H.O.	3.998	148		
12 urte - 7. O.H.O.	3.574	123		
13 urte - 8. O.H.O.	3.275	117	39.771	1.452
14 urte - 1. B.B.B. - 1. L.H. 1	1.146	36		
15 urte - 2. B.B.B. - 2. L.H. 1	958	29		
16 urte - 3. B.B.B.	721	25		
17 urte - U.B.I.	525	17	3.350	107
GUZTIRA	69.371	2.645		

2. GRAFIKOA

Ikastoletara joaten diren ia haur guztiek 3 urtetan ekiten diote beren ikaskuntzari, eta salbuespen arraroren bat edo beste aparte, ez da etortzen ikastoletakoa ez den beste zentrutako ikaslerik. Zentru batzutan haur erdaldunak 2 urterekin hartzen dituzte, albait azkarren euskal giroan sartzearen eta euskararen munduan ere errazago txerta daitezten. Esperientzia honek halako arrakasta bat izan zuen garai batean, baina gaurregun gero eta gutxiagotzen doa gisa horretako gelei subentziorik ematen ez zaielako, eta beste neurri batean, batzuek arrazoi linguistiko eta psikologikoengatik beroriei eustearen interesa zalantzan jarri dutelako ere bai, dudarik gabe. Haatik, argi gera bedi 2 urtetatik eskolatzen hastearen aldeko posturak ere defendatzaile asko dituela.

5. urtearen eta O.H.O.ko lehenaren artean, gutxitu egiten da ikaslegoa. Hori izan liteke ikasle batzuek ikastetxez aldatzen direlako, baina gure inpresioa da, Eskolaurrean hasten diren ikasleek, salbuespenak salbu, beren eskolatzea gutxienez O.H.O.ko 8.ean amaitzera jotzen dutela.

O.H.O.ko 8.aren eta Erdimailako Irakaskuntzen artean ikaslegoa nabarmenki gutxitzen dela somatzen da. Hori, ikastola gehienek orain artekoan O.H.O. finkatzeko fasean ihardun dutelako izan da. Gaur egun, B.B.B. eta L.H.rako Zentruak sortzeko kondiziotan egongo lirateke, baina Institutu eta L.H.ko Zentru batzuk jadanik irakaskuntza euskaraz ematen hasi direnez gero, ez da hain beharrezkoa gertatzen ikastola ikasketa-maila hauetarako egokitzen hastea.

1.3.— Eskolaurre eta O.H.O.ko ikasleen kopuruaren eboluzioa eta gaur egungo egoera (Eskola estatalak, pribatuak eta ikastolak)

1.3.1.— Eskolaurreko ikasleen kopurua (1981–82ko ikasturtea). Eskola estatalak, pribatuak eta ikastolak.

Badauzkagu 1975–76ko ikasturtean Eskolaurrea ematen zuten ikastoletako haurren kopuruari buruzko datuak, baina ez ordea Eskola estatal eta pribatuetakoenak, eta horregatik ezin konpara ditzakegu Eskolaurreko Zentru-tipo bakoitzeko ikasle-kopurua-

ren eboluzioak; horrela bada, ikastolek azken 5 urte hauetan zehar eman duten hazkuntza-prozesuan zentratuko gara:

9. LAUKIA

IKASTOLETAKO ESKOLAURREKO IKASLE-KOPURUAREN UGALPENEA

(1975-76etik 1981-82era BITARTEAN)

	Eskolaurrea 1975-76	Eskolaurrea 1981-82
Araba	815	2.670
Gipuzkoa	9.089	12.974
Nafarroa	1.375	2.463
Bizkaia	3.060	7.011
GUZTIRA	14.279	25.118

Siadeco: 1975-76

Ikastolen Federazioa: 1981-82

10. laukiak, Eskola estataletako, pribatuetako eta ikastoletako Eskolaurreko ikasleen kopuruaren egoera erakusten digu 1981-82ko ikasturtean zehar.

10. LAUKIA

ESKOLAURREKO IKASLEEN KOPURUA, (1981-82)

ESKOLA ESTATALETAN, PRIBATUETAN ETA IKASTOLETAN

Ikasle Kop. Zentruetan	Araba		Gipuzkoa		Nafarroa		Bizkaia		Guzt.	%
Estatalak	5.775	46,7	11.107	34,8	8.559	45,8	27.132	53,5	52.575	46,4
Ikastolak	2.670	22,0	12.974	40,6	2.463	13,2	7.011	13,8	25.118	22,1
Pribatuak	3.679	30,3	7.818	24,6	7.663	41,0	16.558	32,7	35.718	31,5
	12.124	100	31.899	100	18.685	100	50.701	100	113.411	100

Estatalak eta pribatuak: Lurralde-Delegazioak

Ikastolak: Ikastolen Federazioak

Taula hau zuzen interpretatu ahal izateko, kontutan hartu behar da bertan sartu direla 3, 4 eta 5 urteko ikasleak ere. Ikasletan ia denek 3 urterekin ekiten diote beren eskolatzeari (Ikus 8. laukia): Eta Eskola estataletan eta pribatuetan ere gero eta joera handiagoa da 3 urterekin hasteko eta badirudi gainera hemendik urte batzutura praktika hori ezarriko dela, Eusko Jaurlaritzako Kontseilaritzak hezkuntza elebidunerako eman dituen arauak eta orientabideak ezartzen baldin badira behintzat.

Ikasletako ikasleek Eskolaurrera doazen guztien %12 suposatzen dute (ikus 3. grafikoa). Ez dira ordea era berdinean ezarriak aurkitzen lurralde guztietan: Gipuzkoan Eskolaurreko ikasle guztietatik ikasletara doazenak %40,6 diren bitartean, %22 joaten dira Araban, %13,8 Bizkaian eta %12,2 Nafarroan.

1.3.2.— Eskola estataletako, pribatuetako eta ikasletako O.H.O.ko ikasle-kopuruaren eboluzioa

11. eta 12. laukiek, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko O.H.O.ko Eskola estatal, pribatu eta Ikasletako ikasle-kopuruaren informazioa ematen digute bi denboraldi desberdinetan: 1975-76 eta 1981-82ko ikasturteetan alegia.

11. LAUKIA

ESKOLA ESTATAL, PRIBATU ETA IKASOLETAKO

O.H.O.KO IKASLE-KOPURUA (1975-76)

Zentruak	Araba	Gipuzkoa	Nafarroa	Bizkaia	Guztira	%
Estatalak	21.440	48.479	49.859	121.084	240.862	56,2
Ikastolak	612	12.066	873	3.953	17.504	4,1
Pribatuak	15.547	45.752	32.653	75.977	169.979	39,7
					428.345	100

12.LAUKIA

ESKOLA ESTATAL, PRIVATU ETA IKASOLETAKO

O.H.O.KO IKASLE-KOPURUA
(1981-82)

Zentruak	Araba	Gipuzkoa	Nafarroa	Bizkaia	Guztira	%
Estatalak	23.026	39.993	39.183	116.362	218.564	52,7
Ikastolak	2.653	23.488	2.903	10.727	39.771	9,6
Pribatuak	12.906	38.912	27.210	77.105	156.133	37,7
					414.468	100

Estatalak eta Pribatuak: Lurralde-Delegazioak
Ikastolak: Ikastolen Federazioak

11. eta 12. laukietan ikus daiteke:

- 13.877 ikasleko murriztura dagoela O.H.O.n, 1975-76 eta 1981-82ko urteen artean.

- Ikasletoetako ikasleen kopurua, azken 5 urte horietan, 22.267 ikaslez ugalduta dela. Eta horrek, batezbeste, 2.784 ikasleko ugalduta penatzen du ikasturte bakoitzeko.

- Eskola estataletako ikasle-kopuruaren murriztura 22.298 ikaslekoa izan dela azken 5 urteetan eta denboraldi bereko ikasleen gutxitzea %3,5koa izan dela.

- Eskola pribatuetako ikasle-kopuruaren murriztura 13.846 ikaslekoa izan dela eta, beraz, gutxitze hori %2koa izan dela.

Hala ere, nahiz eta hazkunde hori garrantzizkoa izan, %9,6 ikasle bakarrik egiten dute O.H.O. ikasletoetan, hau da, gutxi gora behera 10 ikasletoetatik 1 bakarrik da ikasletoetara doana. Beste era batera esateko, ikasletoetako %52,7, hots, gutxi gora behera 10etatik 5, eskola estataletara joaten dira eta %37,7 —gutxi gora behera 10 ikasletoetatik 4—, eskola pribatuetara doaz.

Zifra hauek balio dute Hego Euskadiko ikasletoak beren osotasunean hartuta, baina lurralde bakoitzeko egoera banan-banan aztertzen baldin badugu, ikasletoen ezarpen hori aldatu egiten dela ikusiko dugu lurralde batetik bestera. Horrela, Gipuzkoako ikas-

tolek O.H.O. egiten duen ikasleko guztiaren konparazioan %23 suposatzen duten bitartean, Arabakoek %7 suposatzen dute, %5 Bizkaikoek eta %4 besterik ez Nafarroakoek.

1.4.— Ondorioa

— Batez ere azken 5 urte hauetako ikastolen eboluzioaren balantze bat eginez gero, ondorio hauetara iristen gara: alde batetik, berezko hazkunde nabari bat dagoela O.H.O.n, baina aldi berean Eskolaurreko ikasleen piramidearen oinarria O.H.O.ren berezko hazkundera baino biziago joan dela, eta beraz are eta bizkorragoa dela ikastolen dinamismoa.

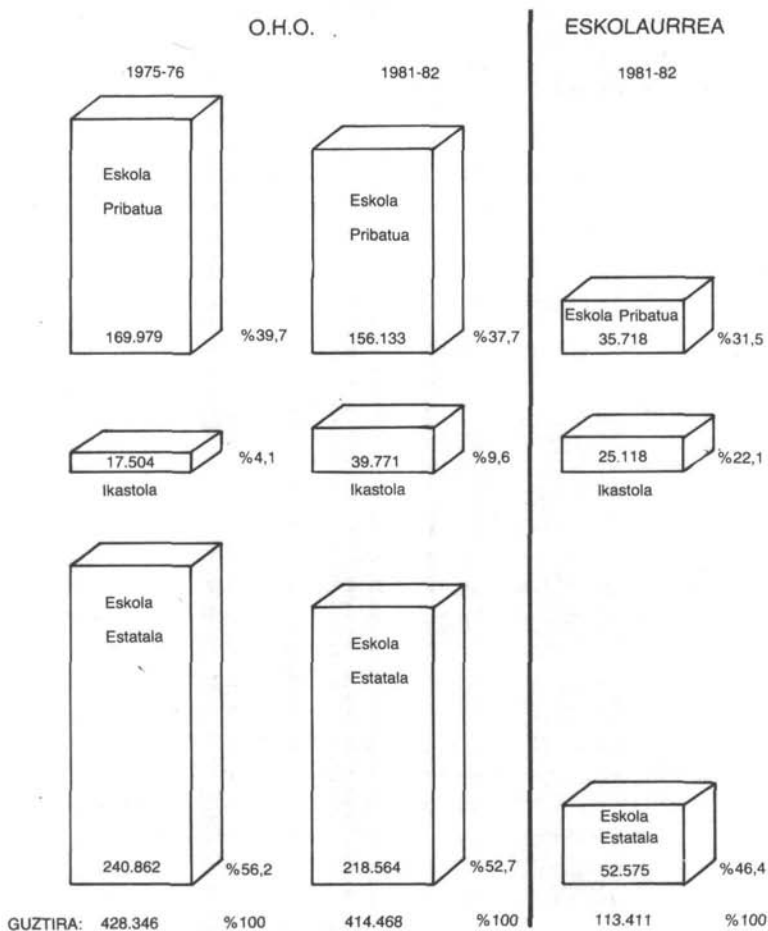
Jarraian aurkezten dugun 3. grafikoak orain era plastikoago batetan eskaintzen dizkigu 10, 11 eta 12. laukietan ikastetxe estatal eta pribatuetako eta ikastoletako Eskolaurreko eta O.H.O.ko ikasleen kopuruaren egoera eta eboluzioari buruz jaso diren datuak.

Ez dago zalantzan jartzerik ere benetan bizia dela Ikastolen hazkunde-tasa; alabaina, oso zaila da ikasleen hazkunde-kurba horrek hemendik 10 urtetara hartuko duen itxura aurrikustea. Barriable asko daude joera batean edo bestean intzidi dezaketenak, eta gaurregun dugun inkognitarik handienetako bat, hain zuzen, ikastolen Estatutu juridikoa nola onetsia izango den aurrena eta gero ikastolek berek nola onartuko duten jakitean datza, zeren alda bait dezake erro-errotik zentru estatal, partikular eta ikastoletako haurren gaurreguno proportzio horien banaketa. Baldin eta 8.000-9.000 arteko ikasleren sarrera hori bere horretan mantenduko balitz (ikus 2. grafikoa), eta jaiotza-tasa finkatuko (azkernaldion jaitsi egin da), ikastoletan ikasiko luketen haurren kopurua 90.000-100.000koa izango litzateke, eta horrek eskol populazioaren %20-25 suposatuko luke, gutxi gora behera. Hitz batean esateko, 10 ikasletatik gutxi gora behera 2-2,5 ikastolara joango lirateke.

— Aurreko datu guzti horiek, ikastolek eskola estatalen eta pribatuen konparazioan azken 5 urteotan izan duten eta gaurregun duten ezarpenaren berri ematen digute, eta pista batzuk ireki-

3. GRAFIKOA

O.H.O. ETA ESKOLAURREKO IKASLE-KOPURUAREN EGOERA ETA EBOLUZIOA

tzen dizkigute, gainera, etorkizun hurbil bati buruz eritziarik aurreratzeko. Baina, ikastolen ezarpen hori, euskararen hezkuntz sistemako ezarpenari ote dagokio gero? Ikastolak bakarrik ote dira gero euskararen eta euskarazko irakaskuntza asunituko dutenak?

Kapitulu honen hasieran genioen bezala, Elebitasunari buruzko Dekretua argitaratu zen arte (1979), ikastolak izan dira egia esateko beren hezkuntz proiektuaren barruan Euskal Hizkuntzaren berreskurapena eta sustapena funtsezko helburuetako bat bezala asumitzen duten ikastetxe bakarrak. Gaurregun ordea, ez da ikastola bakarrik, ze eskola estatalak eta pribatuak ere hasiak bait dira euskararen eta euskarazko irakaskuntza ematen. Mintegi honetan bertan ere badago «Euskararen maila ez-unibertsitarietako irakaskuntzaren emaitzei buruzko txosten eta balorapen bat» ere, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntz Kontseilaritzako teknikoei aurkeztua, gai honi buruz xehetasun handiagoarekin informatzera koan agertuko duten bezala. Argi dago eskola estatalen eta pribatuen partaidetzarik ausartena beharko dela baldin eta ikastolei bizia eman zien helburu funtsezkoenetako batekin, Euskararen eta Euskal Kulturaren berreskurapen eta sustapenarekin, kunplitu nahi bada.

Fase berri honetan behintzat ez da hutsetik abiatu beharko, ikastolek 60ko hamarkadan ekin zioten bezala. Gaur badugu jadanik 20 urtetako pedagogi eta antolamenduko esperientzien hornikuntza bat, behar hainbateko zorrotzasun zientifikorik gabe jasoa agian batzutan, baina hondorik gabeko zakuan sartzeko ez daudenak inondik ere: hor daude ikastolen inguruan euskaraz sortutako textuliburu eta ikas-materialak; badago behinipehin Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko lurralde historikoetan Euskal Gobernu bat, eta nahi diren balorapen positibo edo ez positiboagoak egingo dira Gobernu horretaz, baina ez dago konparatzerik ere lurralde horietako ikastolen egoera gainerako euskal lurraldeetakoekin. Eta batez ere irakaslego euskaldun bat dago, gaur gaurkoz urriegia den arren, ikastolen dinamika propioaz izugarriro ugaldu dena eta irakaslego ofizialaren hezkuntzako Eskolen politika birplantearazten ari dena eta helburu horiek betetzeko eskola pribatuak sortzera bultzatu duena.

Ikastolek bakarrik ezin dezakete beren gain har berreuskalduntzearen barruan eskolari dagokion eremu guzti hori. Horregatik bada, begibistan dago ze, Ikastetxe-tipo bakoitzaren berezitasunen gainetik, Euskal Herria berreuskalduntzeko borondate suharrari erantzungo dion Euskal Eskola sortzeko helburu erkidea ezartzen dela hemen.

2.— IRAKASLEGOA

Hizkuntzaren hezkuntz sistemako egoera baloratzeko aspekturik funtsezkoenetako bat, bakarra ez baldin bada ere, pertsonal irakaslearen kualifikazioa da. Eta kapitulu honetan, lerro nagusietan bederen, ikastoletako irakaslegoaren egoera aurkeztu nahi genuke.

Euskal Herriak ez du neurtu behar bezala irakaslearen eginkizuna eta beste herrietatik zetozen pertsonen eskuetan utzi du tradizioz betekizun hori. Ikastolak han 60. urtea aldera sortu zirenean, arazorik larrietako bat irakasle titulu euskaldunen ausentzia zen, eta horregatik ikastolen mugimenduekin bat zetozen eta euskaraz zekiten pertsona ez-titulatuengana jo behar izan zen. Legalizazioaren aldeko burruka senperrenak ziren haiek, non ikastolak erdi-izkutan piskana-piskana finkatzen joan bait ziren, eta irakasleek su eta gar baina lansari farregarriekin eta behar bezala egokitu gabeko lokaletan etengabe lan egiten bait zuten.

Ikastolak gero eta haziagotzen joan diren heinean, bere ama-hizkuntza euskara izan duen pertsonal tituluarekin kontatu du, baina gaztelaniazko Irakaslego-Eskoletan heziak ordea. Eta guzti hori, hezkuntza herri baten kulturaren oinarria deneko kontzientzia hartzearen ondorioz izan da, alde batetik, eta baita lanpostu baterako sarrera erraza izan delako ere, bestetik.

Gaur egun, hirugarren fase batetan aurkitzen gara. Azken urteotan hiru Irakaslego-Eskola pribatu sortu dira (Irakaslego-Eskola ofizialek ez zuten eta erantzun egokia ematen, gaurregun egoera berrira moldatu nahian baldin badabiltza ere), eta eskola horietan maisuak euskaraz hartzen du bere hezkuntza eta euskararen eta euskarazko irakaskuntzaren arazo espezifikoak ere gero eta kontutanago hartuz prestatzen da.

2.1.— Ikastoletako irakaslegoaren titulazioa

13. laukiak ikastoletako pertsonal irakaslearen ugaltza aurkeztu digu zenbakitan, berorren titulazioari dagokiona ere isla-

datuz bi momentu desberdinetan, 1975-76an eta 1981-82an alegia. (Ipar Euskadiko ikastolak kanpoan geratzen dira hemen).

13. LAUKIA

IKASTOLETAKO PERTSONAL IRAKASLEAREN TITULAZIOA

(1975-76/1981-82)

	1975-76			1981-82		
	Titulaturia	Ez-Titulaturia	Guztira	Titulaturia	Ez-Titulaturia	Guztira
ARABA:						
Eskolaurrea	11	13	24	91	26	117
O.H.O.	29	0	29	105	0	105
B.B.B.-L.H.	0	0	0	8	0	8
GIPUZKOA:						
Eskolaurrea	30	207	237	406	144	550
O.H.O.	350	21	371	971	0	971
B.B.B.-L.H.	—	—	—	62	0	62
NAFARROA:						
Eskolaurrea	7	46	53	60	59	119
O.H.O.	45	2	47	137	0	137
B.B.B.-L.H.	0	0	0	6	0	6
BIZKAIA:						
Eskolaurrea	45	49	94	183	114	297
O.H.O.	186	2	188	392	0	392
B.B.B.-L.H.	—	—	—	34	0	34
IPAR EUSKADI:						
Eskolaurrea	—	—	—	23	8	31
O.H.O.	—	—	—	25	0	25
GUZTIRA:						
Eskolaurrea	93-%22	315-%78	408-%100	763-%68	351-%32	1.114-%100
O.H.O.	610-%96	25-%4	635-%100	1.630-%100	0	1.630-%100
B.B.B.-L.H.	—	—	—	110-%100	0	110-%100
GUZTIRA			1.043			2.854

Siadeco: 1975-76.

Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza-Saila: 1981-82.

Nafarroa, Ikastolen Federazioa (N.I.E.).

Ipar Euskadi, Ikastolen Federazioa (SEASKA).

OHARRAK:

- 1) Gipuzkoari buruzko datuak 1974-75eko ikasturteari dagozkio.
- 2) Ez daukagu B.B.B.ko irakasle-kopuruaren daturik 1975-76an, baina ikasleen kopuruarengatik (230 Gipuzkoan eta 15 Bizkaian), atera daiteke gutxi gora behera 8-10 irakasleko taldea izango zela.
- 3) Ikus daitekeen bezala, ez ditugu ematen, ez daudelako, Ipar Euskadiko ikastolei buruzko 1975-76ko datuak.

13. laukia irakurriz gero, irakaslearen kopuruaren ugaltza irakaslearenaren parean joan dela ateratzen da. Horrela, 1975-76ko ikasturtean, 33.851 ikasle eta 1.043 irakasle zeuden Hego Euskadin (horiei erantsi beharko litzaizkieke Gipuzkoan 1975-76ko ikasturtean ugaltza ziren 3.354 ikasleri legezkiekeen 110 irakasle, gutxi gora behera). Eta 1981-82an, berriz, 69.371 ikasle eta 2.798 irakasle zeuden.

Benetan interesgarria zaigu hemen azpimarratzea titulu gabeko irakaslearen eboluzioa. Titulurik ezaren arazoa Eskolaurtean zentratu izan da batez ere, zeren jadanik 1975-76an O.H.O.ko titulugabeen portzentaia soilik %4koa bait zen, nahiz eta 1975-76ko Eskolaurteko irakasle titulugabea %78koa izan. Haatik, jadanik 1981-82ko ikasturtean portzentaia hori murriztua zen %32raino.

2.2.— Titulu gabeko irakaslearen erregularpena

Ikastolak hazten eta hazten zihoazen eta ezin kontsidera zitezkeen jadanik fenomeno marginal bat bezala. Administrazioa, onartu beste erremediorik ez zuen gertaera burutu eta atzeraezin baten aurrean aurkitu zen, baina irakasle titulugabea oztopo bat gertatzen zen, ordea, ikastolak legezatzeko.

Beste aldetik, ikastolen batzorde kudeatzaileek ikastolen egoera legala erregularitzeko zuten desioa zegoen eta irakasle titulugabeak ere horixe bera eskatzen zuten, horrela beren segurtasun profesionala ere handiagoa izan zedin.

Nahiko arazo larria zen. Zeren, egoera hori, hein handi batean bederen, urte luzetan zehar ikastolaren sustapenaren alde suhar eta inolako baldintzarik gabe jokaturako irakasleari bait zegokion. Hezkuntzako Kontseilaritzaren, Unibertsitateko Errektoretzaren, Eskolaurteko Irakasle-Eskolaren eta Bergarako U.N.E.-D.en arteko akordio baten ondoren, O.H.O.ko irakaslearen hezkuntza-karrera emateko plan berezi bat jarri zen martxan. Plan hori 1978-79ko ikasturtean abiatu zen eta 1983-84koan amaituko da.

Irakaslego-Eskolan eta U.N.E.D.en jasotako emaitzak, honako hauek dira orain artekoan:

1980-81eko ikasturtea:	154 Irakasle titulatu
1981-82ko ikasturtea:	75 Irakasle titulatu
GUZTIRA:	229 Irakasle titulatu

Gaurregun, 287 irakasle tutulugabe dira estudio hauek egiten ari direnak.

Zifra hauei, beren estudioak beste irakasle-hezkuntzako Zen-trutan egin dituzten edo egiten dituzten irakasle tutulugabeena erantsi beharko litzaieke, zeren ez bait daukagu horien daturik banan-banan eta indibidualki bilatu beharko liratekeelako.

Horren paralelo, eta Eskolaurre-mailan, Eusko Jaurlaritzak maila honetako irakasleak eguneratzeko ikastaro bat antolatu du, Diplomatutitulua lortzeko, eta horrekin legeztatua geratzen den pertsona horien egoera, soilik Eskolaurreko klaseak emateko baldintzarekin. 1981-82ko ikasturtean, eguneratzeko programa hori eman da eta diplomatuen kopurua 287koa izan da.

Pentsatzekoa da, gisa honetan, jadanik 1983-84erako titulurik gabeko irakasle guztiek erregulartua izango dutela beren egoera.

2.3.— Ikastoletan izango den irakaslego euskaldun-beharraren aurrikuspena

Gaur egun Eskolaurreko eta O.H.O.ko ikasleen kopurua 66.021eko da. Eta ikasle-etorri horrek bere horretan jarraituko duela pentsatuz gero, hau da, urteko 8.000-9.000 haur gehiagorekin (ikus 2. grafikoa), hemendik 10 urtera ikasleen kopurua 90.000tik 100.000rako izango litzateke. Hots, 10 urte barru gaur baino 29.000 ikasle gehiago izango lirateke. Horrek gutxi gorabehera 1.000 gela berri sortzea suposatuko luke, eta beraz, bajak kontutan hartu gabe, eta berezko hazkunde soilarekin, gutxienez 1.000 irakasle berri beharko lirateke ikastoletan.

3.— IKASTOLETAKO IRAKASKUNTZAREN EGOERAREN AZTERKETA

Azterketa honi ekiterakoan berehalaxe ohartzen gara, Euskararen egoeran bertan badaudela gero ikastoletako irakaskuntzan intziditzen duten beste zenbait aspektu ere, hala nola euskararen arautzea eta normalizazioa, edo euskalkien eta batuaren inguruko arazoa. Estudio-bidean aurkitzen dira arazo horiek eta txosten honetaz harago lihoakeen tratamendu monografiko bat mereziko lukete.

Txosten honetan, Euskal Hizkuntzaren hiru aspektu giltzarri isladatu nahi genituzke:

- 1) Emaidza akademikoen azterketa.
- 2) Ikastoletako irakaskuntza elebiduna.
- 3) Euskaraz inprimatua dagoen eskola-materialaren garapena eta gaurrengungo egoera.

3.1.— Emaidza akademikoen azterketa

Ikastoletan ematen den euskararena eta euskarazko irakaskuntzarena, nahiko esperientzia berria da oraindik eta, batez ere gurasoen aldetik, badago hainbat kezka ikastoletan ematen den irakaspinari buruz. Zer gertatuko da beren O.H.O.ko ikasketak bukatzen dituztenean? Ikastoletan ematen den irakaskuntza parekatu ote daiteke, kalitate aldetik, Espainiako Estatuan ematen denaren batezbestekoarekin?

Datu gehiagoren faltaz, irakaskuntzaren kalitatea, emaidza akademikoetan konkretatzen den ezagupen aspektura mugatuko dugu, jakinaren gainean noski oso datu erlatiboa dela eta eztabai-dagarria, beraz. Behin ohar hau eginez gero, aitortu behar dugu erantzuna ere nahiko arazo enpagarria datekeela, zeren berez gorrotagarri gertatzen bait da konparazio oro. Baina beste aldetik ez dago dudan jartzetik ere beren ikasketak euskaraz egiten dituzten haurrek Euskal Hizkuntzan eskolatzeak printzipioz dituen eragozpenak eta desabantailak gainditzen dituzten ala ez jakitea inte-

resgarria zaigula benetan. Zailtasun horiek, alde batetik, hizkuntza beragandik datozenak dira, oraindik arautze-mailan aurkitzen delako, eta bestetik, Euskara egoera diglosiko larri batean aurkitzen delako eta iraindua, gainera, komunikabideen aldetik jasaten duen tratamenduarengatik. Zailtasunak sortzen dira baita euskaraz ikasten duten ikasle gehienek gaztelania edo frantsesarekiko erreferentzian egin behar izaten dutelako, zailtasunak euskarazko eskola-materiala oraindik ere nahiko eskasa delako, eta zailtasunak azkenik euskarazko irakasle goaren aldetik ere, berorietako ia denek beste hizkuntza batean ikasi behar izan dutelako.

3.1.1.— Ikastoletan lortutako «Eskolako Graduatu» tituluaren eta Estatu-mailan lortutako batezbestekoaren arteko estudio konparatiboa. (1980–81eko ikasturtea)

Apartatu honen bidez aurrerago planteatu ditugun arazo horiei erantzuten saiatuko gara, eta horretarako 1980–81eko ikasturtean ikastoletan eta Estatu-mailan lortu ziren «Eskolako Graduatu» tituluen batezbestekoak hartuko ditugu erreferentzi puntu bezala.

14. LAUKIA

ESKOLAKO GRADUATU TITULUAREN LORPENAREN KONPARAZIOA:

IKASTOLAK-ESTATUKO BATEZBESTEKOA (1980–81)

Araba	% 96,9
Gipuzkoa	% 73,9
Nafarroa	% 81,3
Bizkaia	% 86,4
Estatuko batezb.	% 62,4

Lurralde-Delegazioak

Erraz hauteman daiteke lurralde bakoitzeko batezbestekoa Estatu-mailakoarena baino altuagoa dela. Emaizta hauek, esan dugun bezala, ezin har daitezke absolututzat; aitzitik baizik, erlatibizatu egin beharko lirateke gisa honetako apreziazioek duten karga subjektiboa kontutan hartuz. Alabaina, behin emaitza ho-

rien erlatibizazioa eginez gero, ezin esan daiteke inolako esanahirik ez dutenik ere. G.I.E.ak 1974 eta 1976 artean Gipuzkoako ikastoletako, eskola estataletako eta eskola pribatuetako O.H.O.ko 5. eta 7.eko ikasleen ikasketa-mailari buruz egindako estudio batetan —eta bertan erabilitako frogak objektiboak izan ziren, hala nola Matematika, Hizkuntza, Gizarte-Zientziak eta Natur Zientziak bezalako Arloak—, Espainiako Estatu-mailako erakuskari errepresentatibo batetan oinarrituz, ikastoletako ikasleak Estatu-mailako batezbestekoa baino gorago aurkitzen ziren, egindako frogak ere gaztelaniaz egiteak suposatzen duen baldintzapena eta guzti. Horregatik bada, ez zaigu iruditzen arriskutsua denik ikastoletako prestakuntz maila Estatu-mailakoaren parekoa edo are hobea dela baieztatzea.

Eraitza horien arrazoiak izan daitezke honako hauek:

— Gurasoen kultur maila.

— Beren kontzientziazio-maila; horrek oso partaidetza-gradu altu bat suposatzen bait zuen euskarazko irakaskuntzari zegozkion arlo guztietan, eta gainera guztiaren atzean beren partaidetzarekin printzipioz abentura pedagogiko bat izan zitekeenaren sendarpena bermatzeko desioa egon zitekeelako ere bai.

— Tradiziozko irakaskuntzari alternatiba bat eman nahiz erabilitako metodo pedagogikoak. Eman zitezkeen akats pedagogikoak nolabait arinduak geratzen ziren gela bakoitzeko ikasle-kopuru murriztarekin.

— Lehen hastapenetan irakasleagoak haurrak euskalduntzeko eskola baliagarri bat finkatzeko arazoari aurpegi ematea, eta horrek oso igurikimen handiak sortzen zituen beren lana oraindik ere eraginkorrago egiteko etengabe tentsio- eta estimulu-faktore bezala.

3.1.2.— Ikastoletako emaitza akademikoa O.H.O.n (1981–82ko ikasturtea)

1981–82ko ikasturtean ikastoletan eman zen euskarazko irakaskuntzaren emaitzak ebaluatu ahal izateko, galdesorta bat pres-tatu dugu O.H.O.ko 8 urteetako emaitza akademikoetan oinarrituz.

Galdesorta hori Hego Euskadiko ikastola guztietara bidali zen, gero guztizko 132 ikastoletatik 23ko erakuskari bat jasotzeko, hau da guztizko 39.771 neska-mutiletatik 10.123 haur itaundu, hain zuzen (eta horrek ikastoletako O.H.O.ko populazioaren %25,5 suposatzen du).

Ez ditugu bidali Ipar Euskadiko ikastoletara, zeren haien ebaluazio-sistema Hego Euskadikoaz bestelakoa bait da.

Kontutan hartu behar dugu itaundutako ikasleen %89,2k bere ikasketak erabat euskaraz egiten dituela, Gaztelaniako asignatura izan ezik (D Eredua). 7,4k gaztelaniaz egiten du Euskara asignatura bezala duelarik (A Eredua) eta gainerako 3,4k gaiak piskana-piskana euskaraz gero eta gehiago sartuz egiten du (B Eredua edo bitartekoa).

Goazen orain 81-82ko Ikasturtean lortutako emaitza akademikoen iruzkinak egitera.

Alde batetik, azken ebaluazioko datuak dauzkagu: berorietan ikus daitekeenez, lortutako Oso Bikainen batezbestekoa %8,2koa da, Bikainena %28,4koa, Ongiena %25,8koa, Nahikoena %13,8koa, Eskasena %23,3koa eta Oso Eskasena %0,5koa.

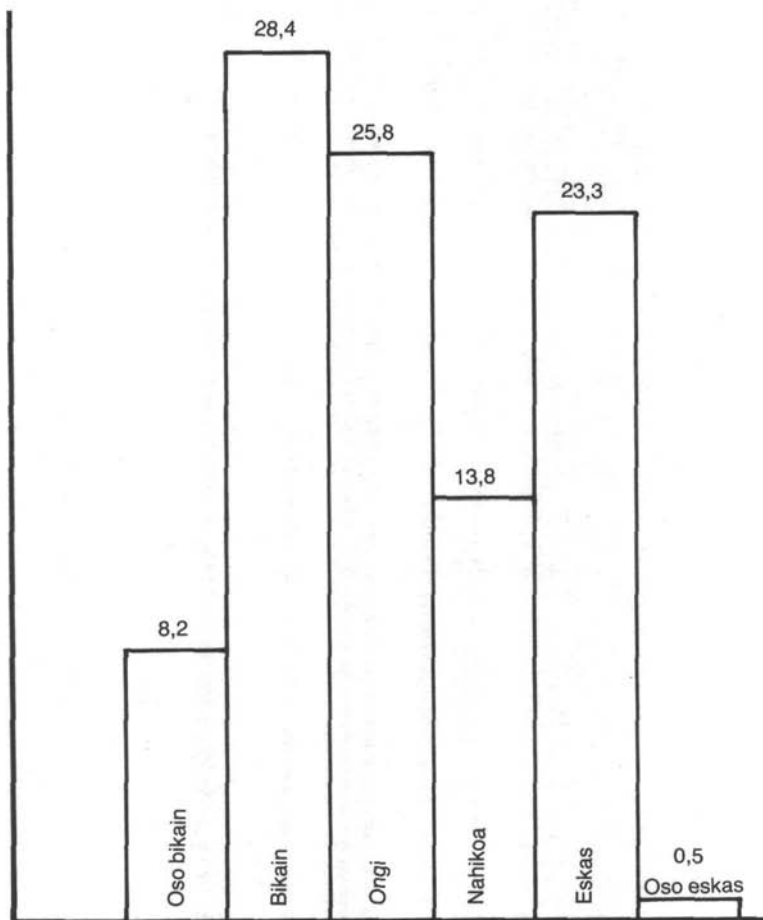
Horri buruz esan genezake, ikasturtetako datuak ez direla asko urruntzen batezbestekoaren konparazioan, azken urteetako

15. LAUKIA

AZKEN EBALUAZIOA (1981-1982KO EKAINA)

O.H.O.	Oso Bikain	Bikain	Ongi	Nahikoa	Eskas	Oso eskas
1	10,4	36	31,6	16,3	5,4	0,3
2	13,2	36,3	26,3	16,8	7,4	0
3	6,2	33,4	27,4	23,5	9,4	0,1
4	9	27,5	29,9	14,9	18,5	0,2
5	8,8	25,8	25,8	12,4	26,7	0,5
6	7,2	21,4	25,6	8,9	34,8	2,1
7	3,5	22,4	20,5	8,7	44,2	0,7
8	7,3	24,2	19,6	9,1	39,8	0
$\bar{x}$	8,2	28,4	25,8	13,8	23,3	0,5

4. GRAFIKOA

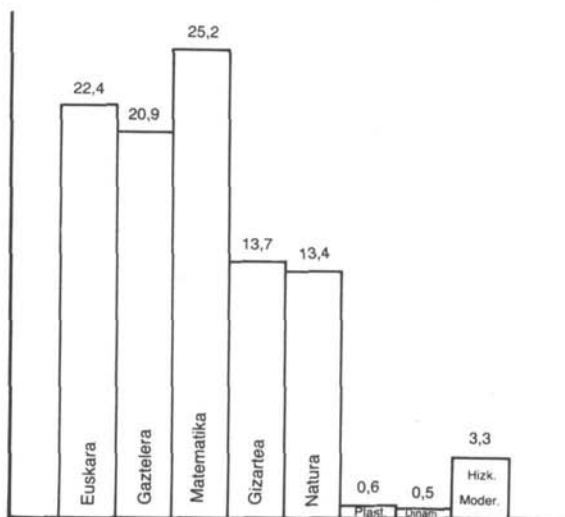
Azken ebaluazioa (Ekaina). 1981-1982ko ikasturtea. O.H.O.ko batezbesteko orokorra.

16. LAUKIA

GUTTIEGIKO ASIGNATUREN EHUNEKOAK (1981-82)

	Euskara	Gaztel.	Matem.	Gizart.	Natur.	Plastik.	Dinam.	Hizk. Moder.
1	44,2	24,3	20,5	5,5	5,5	0	0	0
2	49,8	23,1	18,5	4,3	4,3	0	0	0
3	29,3	17,8	29,6	10,6	12	0,3	0,4	0
4	14,9	22,9	30,2	15,5	13,4	0,9	2,2	0
5	13,7	20,5	27,7	18,6	18,9	0,2	0,4	0
6	10,2	20,4	27,3	17,7	18,7	0,7	0	5
7	8,6	17,9	24,4	20	15,3	1,2	0,8	11,8
8	8,3	20,3	23,7	17,4	19,2	1,5	0,3	9,3
Batez bestekoa	22,4	20,9	25,2	13,7	13,4	0,6	0,5	3,3

5. GRAFIKOA

Guttielago asiguntzaren ehunekoak. O.H.O.ko batezbestekoa. 1981-82ko ikasturtea.

«guttiegien» portzentaia handiagoa ematen den arren. Hori izan liteke azken urteotako zailtasun-maila ere handiagoa delako, eta beraz gero eta gehiago galdatzen delako.

Guttiegi bezala ateratako asignaturen portzentaiari dagokionez, eta emaitza hauek aztertu ondoren, bereiz ditzakegu hiru bloke:

- a) porrot handieneko asignaturak,
- b) bitartekoak eta
- c) porrot gutxieneko asignaturak.

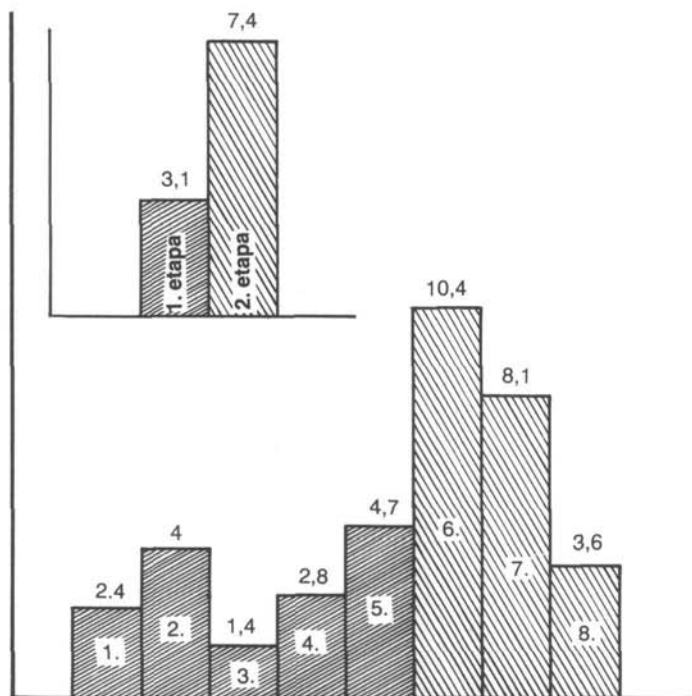
Eta dagozkien taldeak:

- a) taldeari: Matematika, Euskara eta Gaztelania.
- b) taldeari: Gizartea, Natur Zientziak eta Hizkuntza Modernoak.
- c) taldeari: Plastika eta Dinamika.

Datu hauei buruz esan genezake, ze, asignatura bateko guttiegien portzentai maila handiena berorri ematen zaion garrantziarekin edo berorren zailtasun-indizearekin identifikatzen baldin badugu, asignatura «bortitz» hauek Matematika, Euskara eta Gaztelania direla. Bigarren maila batetan Gizarte-Zientziak, Natur Zientziak eta Hizkuntza Modernoa aurkitzen dira, eta azkenik Plastika eta Dinamika azken mailan.

Euskara asignatura aztertuz gero, ikus daiteke guttiegien maila piskana-piskana gero eta gutxiagotzen doala lehen ikasturteetatik azkenekoetara bitartean, guttiegien kopururik handiena lehen bi urtetan kontzentratzen delarik. Hori, ikaslegoa al bait azkarren euskalduntzeko desioaren ondorioa besterik ez dela *uste dugu*. Gainera, kontuan eduki behar da baita Hasierako Zikloari dagozkion ikasturteetan euskarako asignaturak ez duela hizkuntzaren ezagupena bakarrik hartzen, baizik eta baita hizkuntza hori tresna bezala erabiltzeko tekniken ikasketa ere, eta horrek oraindik zailtasun bat gehiago gaineratzen du, goragoko zikloetan hizkuntzari buruzko gogaitez eta aspektu gramatikalagoez iharduten den bitartean.

6. GRAFIKOA

81-82ko ikasturtea. O.H.O.ko errepikatzailen ehunekoak.

Errepikatzailen portzentaia:

Errepikatzailen lehen etapako ehunekoa, %3,1koa da bigarren etapako konparazioan, eta hauena 7,4koa, errepikatzailen kopururik handiena 6. ikasturtean aurkitzen delarik, eta hauen atzetik 7.ekoak. Horregatik ateratzen dugu, galdapen-mailarik handiena ikasturte hauetan aurkitzen dela «Eskolako Graduatu» titulua eskuratzeko bidean.

Eta azkenik O.H.O.tik erdimailako irakaskuntzetara irteten direnei buruzko iruzkintxo bat egingo dugu:

17. LAUKIA

O.H.O.TIK ERDIMAILAKO IRAKASKUNTZATARAKO IRTEERAK

	Araba	Gipuzkoa	Nafarroa	Bizkaia	Oro Har
L.H. Euskeraz	0	12,28	0	2,9	3,8
L.H. Gaztelaniazkoak	26,3	13,65	38,7	15,7	23,7
B.B.B. Euskarazkoak	57,9	60,70	3,2	66,5	41,1
B.B.B. Gaztelaniazkoak	15,8	12,5	58,1	13,2	24,9
Lanera	0	0,4	0	0,9	0,3
Etxean	0	0,2	0	0,8	0,2

Ikastoletako ikasleetako %72k B.B.B.ra joatea hautatzen du, eta hauetako %47,1ek euskaraz egiten dute. %27,5 L.H.rantz zuzentzen dira eta berrietako %23,7k gaztelaniaz egiten dute, lanbide-heziketa euskaraz emateko zentzurik apenas dagoelako.

Lanera jotzen dutenen ehunekoa oso baxua da, %0,3koa, eta etxean gelditzen direnena ere berdina, %0,2koa.

3.1.3.— Ondorioa

— Badakigu irakaskuntzako emaitzen balorazioa emaitza akademikoetan oinarrituta egitea, hemen egin izan den bezala, hezkuntz ebaluazio serio bat izan behar lukeena bere adierazpide minimora murriztea dela, zeren horrek suposatzen bait du:

- Ebaluazioa bere aspektuetako bat bakarrera murriztea: ikasleak bakarrik ebaluatzea alegia, hezkuntz programaren ebaluazioa ahaztuz (helburuak, baliabideak, materiala, etab.), eta berdina hezkuntz ekintzaren ebaluazioa (eta hemen sartzen da textuinguruaren edo ingurunearen ekintza ere) eta, azkenik, orobat eskola osotasun bat bezala harturiko ebaluazioa ere.
- Emaitzak ikaslearen baitan eman daitezkeen fazeta ebaluagarri desberdinetan bakarrik kontsideratzea, eta ez hainbeste prozesuak eta textuinguruak.

- Emaitzak ezagupenaren desarroiloarekin parekidetzea, ikaslearen nortasuneko beste hainbat aspektu ahaztuz, eta hau bere aldetik irakaslearen erizpide subjektiboetan oinarrituriko errendimendu akademikoarekin, eta ez froga objektiboak bezalako erreferentzia objektibo batetan.
- Emaitzak ezagupenaren desarroiloarekin parekidetzea, ikaslearen nortasuneko beste hainbat aspektu ahaztuz, eta hau bere aldetik irakaslearen erizpide subjektiboetan oinarrituriko errendimendu akademikoarekin, eta ez froga objektiboak bezalako erreferentzia objektibo batetan subjektiboetan oinarrituriko errendimendu akademikoarekin, eta ez froga objektiboak bezalako erreferentzia objektibo batetan.

Zentzu honetan izugarrizko hutsunea nabaritzen dugu gaurregun hezkuntz ebaluazioaren arloan, eta orobat irakaskuntza osoarenean ere.

— Gorago esandakoak balio diezaguke irakaskuntzari bere osotasunean aplikatzeko, baina irakaskuntzaren emaitzen balorazioan badago faktore bat ikastolei bakarrik dagokiena: euskararen ebaluazioa alegia.

Euskararen balorazio kuantitatiboa txosten honen lehen partean egiten da, ikastolen garapena eta euskararen hezkuntz sistemako finkapena estudiantzerakoan.

Balorazio kualitatiboari dagokionez, hurrengo kapituluan egingo da euskal hizkuntzaren hezkuntz sistemako egoeraren balorazio bat funtsezko bi aspektutara mugatuz: euskaraz inprimaturiko eskola-materiala eta ikastoletako irakaskuntza elebiduna. Haatik, badaude halako zailtasun batzuk ikasleek lortu duten eta lortuko duten maila kualitatiboa ezagutzeko, zeren ez bait dago inolako erreferentzia objektiborik hezkuntz maila desberdinetan erdietsi beharreko hizkuntz gaitasuna ebaluatzeko.

— Ebaluatu beharreko aspektuetako bat, ikastoleatik jadanik irten diren ikasleei jarraitzea litzateke. Jarraipen hori egin daiteke ikuspuntu desberdinetatik, baina ikasle-talde horiek euskal hizkuntzaren eta kulturaren baitan suposatu duten aspektu biderkatzailerik litzateke dudarik gabe interesgarriena.

3.2.— Irakaskuntza elebiduna ikastoletan

3.2.1.— Datu historikoak

Ikastolak, orain dela 20 urte sortu baldin baziren, herriak bere hizkuntzari bizirik eusteko kezkarri erantzutearren izan zen.

Ikastola, printzipioz, euskarazko irakaskuntza elebakarra emateko zentru bezala sortu zen, bere hasieretan ia haur guztiak euskaldunak (euskal hiztunak) zituelarik. Horrela bada, funtsean hizkuntza bat «kontserbatzeko» eginkizun baten aurrean aurkitzen gara.

Ikastoletan sartzen diren haur erdaldun apurrek, ez zuten ingurune zeharo euskaldun hartan murgildu beste biderik. Bidebatez, aipatzekoa da baita guraso haien izaera berezia ere, oso kontzientzi maila altukoa alegia, beren seme-alabak ikastolara bidaltzen zituztela. Azpimarratzekoa da benetan gisa horretako jokatibideak suposatzen zuen militantismoa. Eta hor dago haien esfortzu ekonomikoa ere, zalantzarik gabe faktore selektibo bezala jokatatu duena kasu askotan.

Jadanik hirurogeitamarreko hamarkadan oso garrantzi handiko fenomeno bat dela gertatzen da ikastolen hazkundearena, ia Euskal Herriko bazter guztietara zabalduz eta ugalduz. (Ikus 2. laukia).

Oso garrantzi handikoa da, dudarik gabe, fenomeno-aldaketa hau. Alde batetik euskararen presentzia, hutsaren hurrengo zen leku haietan, hots, eskualde zeharo erdaldun eta apenas euskararen zantzurik hautematen den lekuetan, ikastolak irekitzen hasten dira.

Ikaslegoaren etengabeko ugaltze horrek badu zerikusirik hamarkada hartako egoera soziopolitikoarekin, eta hasierako euskarazko ikastolen aldaketa bat dakar berarekin. *Euskaraz* ikasteko sortu eta beren gehiengo handi batean haur euskaldunetz beteta zeuden ikastolak, beren lehen hizkuntza gaztelania duten haurrez asebetekak gainezka aurkitzen dira gauetik goizera. Aldi berean, irakasleak berak izan ezik, beste inortxok ere euskaraz egiten ez duen lekutan ikastolak irekitzen dira. Azken batean, aldaketa

kuantitatiboa garrantzizkoa baldin bada, kualitatiboa benetan errotikoa dela esan behar da.

Hori gertatzen den bitartean, beste arrazoiaren artean eskea gero eta handiagoa delako, bi konpromezu hartuz joan da ikastola: haurrei *euskara* irakasteko bata eta *euskaraz* irakasteko bestea. Bere estrukturak eta planteamenduak, bigarren konpromezu horretarako prestatuak izanda ere, Zentru berrietara hedatzen joan ziren aldaketa edo egokiera handiegirik gabe. «Murgiltzeko» metodoekin jarraitu zen (horrela dei badaitezke ikasi nahi den hizkuntza irakasleak bakarrik dakieneko kasu horiek), lehenago aipatu dugun elebakarreko Zentruetako eskemekin eta lehendik zeuden ikastolek erabiltzen zituzten metodologia berekin.

Ez litzateke batere gizalegezko gauza izango datu guzti hauek aipatu eta garai hartako egoera soziopolitikoa isilik pasako bagenu. Ikastolek garai hartan zuten maniobratzeko ahalmen eskasa, gehien-gehienak «ilegalak» zirela kontutan hartuz gero bakarrik ulertzen da. Zentru zelatuak eta hankatrabatuak eskierki, euskara hizkuntza gaitzetsia deklaratu zuen botere diktatorialaren aldetik. Benetan zaila da guraso eta irakasle haien lana bere osotasun itzelean baloratzea, zeren egoera hain etsai batetan gaurko ikastolek eskaintzen diguten errealitate bizi hori eraiki bait zuten. Denbora heroikoak haiek, besterik ez esateko. «Ofizialtasunetik» at funtzionatzeak, ez laguntza, ez ikerketa eta ez unibertsitaterik gabe, zergati askoren erantzubidea ematen digu dudarik gabe.

Baina gure arlora itzuliz, azpimarra dezagun behin berriz, ikaslearen eta ingurunearen funtsezko aldaketa hark ez zuela ekarri estrukturen aldaketarik ez estrategia berri batzuren onarpenik, hizkuntzaren irakaskuntzari dagokionez behinipehin. Eta horrek, aurreko eskemak aplikatzen direla esan nahi du, orain ikastolara joaten diren haur asko eta asko gaztelaniazko elebakardunak diren bitartean. Haur horiek kasu askotan euskaldunekin nahasten ziren aukera guztietako portzentaitan, hasi gela bakoi-tzeko 2 edo 3tik eta %90 edo gehiagorainoxe, segun zein zonalde zen kasu. Eta hala ere, seguraski, metodologia bera erabiltzen zen kasu guztietan: «Murgilpen-metodoa» alegia.

Bigarren hizkuntza bat ikasteko beste faktore garrantzizko bat, gurasoak eta hauen motibazioa da. Horietako askok kon-

tzientzi maila eskasa baldin badute, esan beharrik ere ez dago beren militantismo—gradua oraindik ere eskasagoa izango dela; berorietako askok gainera modarengatik edo beste arrazoi sozialen batengatik bidaltzen dituzte beren haurrak ikastolara. Kontutan hartzen baldin badugu guraso hauetako asko erdaldunak direla edo ez dutela esfortzu handirik egiten beren famili giroan euskaraz egiteko, egoera ikusgarriro aldatu dela esan behar da.

Eta jakina, oraingo funtsezko faktorea, Zentru berrietako ingurunea, gaztelaniazkoa da hein handi batetan, eta hori soilik hizkuntza horretakoa ez denean, zeren, ikastola, bere gehiengo batean, 5.000 biztanletik gorako hirigunetan ematen den hiri-fenomeno bat bait da.

Azken urte hauetan, ordea, hasiak dira guzti horren ondorioa ikusten.

Haur euskaldunek, Zentru askotan, ez dute euskara esperetzen bezala ikasten. Areago oraindik, Zentru horien «pisu» soziolinguistikoarengatik, haur euskaldunek ere gaztelania erabiltzera jotzen dute, eta ez alderantziz.

Bestaldetik, bigarren hizkuntza gaizki ikasteak sortzen dituen problemak ere ugariak dira, eta gero zerikusi handia dute euskara hutseko irakaskuntzan.

Egoera berri honek, bada, erreakzio desberdinak probokatuko ditu.

Irakasle —eta hezlari— talde jakin batzuek zalantzan jartzen dute kasu guztietara hiperjeneralizaturiko «tradiziozko» metodoaren baliagarritasuna eta birplanteamendu eta bide berrien azterketako korrante bat sortzen da batez ere haur erdaldunei euskara irakasteko edo euskalduntzeko orduan. Arazo horixe da, hain zuzen, ikastolak gaurregun duen larrietako bat.

3.2.2.— Antolamendu eta metodologiako problemak euskararen ikaskuntzan

Ez da batere gauza berria ikastoletako haurrak eskolatzeko eredu desberdinak mugatu nahi izatea. Jadanik badira zenbait urte Zentru desberdinetako barne—eztabaidak hortik ibili direla.

Parentesi bat eginez, ez da orain batere une aproposa elebitasunaren definizio zehatz batetan sartzeko, baina hala ere beharrezkoa dela uste dugu kontzeptu horri eman nahi geniokeen zentzua argitzea. Elebitasuna, behin-behineko egoera soziolinguistiko bat bezala ulertzen dugu, desorekara jotzen duena; egoera dinamikoa, ez estatikoa, eta beraz bertan norabide bat eta helburu bat markatzea preziso dena. Zentzu honetan, alde batera utzi nahi ditugu laborategiko oreka utopikoak eta haurrak, ezer baino lehen, EUSKALDUNA (euskaraz bizi den pertsona) izatera iritsi behar duela defendatzen, eta, noski, gero egin dezala gaztelaniaz, frantsesez... eta beste edozein hizkuntzatan.

Horretarako, hil ala biziko gauza da hizkuntza horiek elkarren artean gaurregun mantentzen duten indarren koerlazioaren zeinua eta zentzua aldatzea. Eta hain zuzen ere, hortxe dago, arazoaren gakoa. Berebiziko garrantzia du hizkuntz borrokako kasu baten berezitasunak astiro aztertzeak, eta zer esanik ez euskararen karakteristiketako hizkuntza horietako bat besteak zeharo ordezkatzeko zorian aurkitzen denean. Ez dira hain erraz aplikatzen prestufasun internazional bat eta bizitasun frogatua duten, baina okupatzen gaituen bezalako egoeretan nahiko erlatibizatuak geratzen diren hizkuntzentzako printzipioak eta teoriak. Kasu honetan, bi hizkuntzen parekatze minimo bat lortzeko egin behar den bideak, benetan euskararen aldeko neurri apartak galdatzen ditu. Benetako elebitasuna, beraz, epe laburrera, ezinbesteko baldintza bat da euskal herriarentzat.

Aurretik generarren hariari helduz, eta dagoen eztabaidaren *gakoak* eta *koordinadak* laburbiltzeko ekinaldi ez hantusteegi batetan, ager genitzake funtsean metodologiaren eta antolamendua-
ren aspektuei dagozkien puntu batzuk:

— Ikastola, zonalde desberdinen arabera, gehienbat hizkuntz giro ez-euskaldun batetik datozen haurrak hartzeko Zentru bilakatzearan, beren jatorrizko arrazoia zeharo aldatuz, helburuek ere aldaketa kualitatibo bat jasaten dute, zeren orain nahi dena, haur ez-euskaldunei euskara irakastea bait da. Lehenago ere aipatu den bezala, ikastolaren aldaketa kualitatibo hari ez zaio erantzuten hasiera batetan bederen estrategia eta plangintzen aldaketa batekin, eta horrek bi ondorio nagusitan konkreta litezkeen emaitzetara garamatza:

1) Bigarren hizkuntzaren ulerpen-maila on baina pasibo batetara.

2) Bigarren hizkuntzako adierazpen-maila eskas nabari batetara.

Emaitz horien konstatazioak, bertan eskuhartzen duten bariable batzuen analisisan pentsarazten digu:

— Alde batetik, ikastolak ingurune zeharo erdaldun batetan duen eragin eskasa seinalatu behar da, zeren ingurune horretan harreman afektiboetako tresna bakarra gaztelania bait da. Eta haurren kasuan, berriz, hau aplikagarri litzaieke jolasei, abestiei, imitazio-jokoei, etab...

— Esan den bezala, nabarmenki aldatu da beren haurrak ikasletan dituzten gurasoen jarrera ere. Eta aldaketa hori ez da batere euskararen ikaskuntzaren mesedetan izan. Oso aitzitik baizik, subjektu pasiboaren pentsakera hedatzean, hau da behin haurra ikastolara bidaliz gero inolako konpromezurik ez eskuharmenik ez hartzean, benetan egoera larrigarrian jaitsi da gurasoen interesa. Haatik, oso aldagai garrantzitsua bezala frogatu da berorien aldetiko bigarren hizkuntzarekiko jarrera, gisa honetako edozein ikasketa-prozesutan. Euskarak pairatzen duen defentsa-falta eta ahuleziak egoera honetan, berebiziko garrantzia du famili ingurunearen laguntzak, haurrak eskolan irakasten diotena estimatua ikus dezan eta bere eguneroko bizitzarako baliagarritasuna ere froga dezan.

— Ikastolaren lehen hastapenetan, aurrerago ere aipatu den bezala, bigarren hizkuntza bat irakasteko kualifikazio teknikorik ez zegoen esateko batere. Boluntarismo izugarri batekin eta denbora —eta lan— dedikazio eskergarekin lan egiten zen, baina erreferentzia teoriko argirik gabe ordea. Uste zen, M. Lasak «sinplezia pedagogiko» deitzera eman duen bezala, aski zela 2-3 urteko haurrak, eskola-giro barruan, beste kualifikazio berezirik gabeko pertsona euskaldun batekin harremanetan jartzearekin, haur horiek bigarren hizkuntzan, kasu honetan euskaran, komunikazio-gaitasun bat erdiesten joan zitezten.

Lehen azterketa honetatik *ondorio* garrantzizko batzuk jaulkitzen dira:

- 1.— Alde batetik, premia biziko gauza bezala ikusten da bigarren hizkuntzaren metodologia bat sakondu beharra, ba-

liabide propiotan oinarrituriko didaktikarekin eta irakatsi nahi den hizkuntzara egokituz.

Metodologia, orain artekoan, erkidea izan da, hots, hizkuntzaren aspektu funtzional eta komunikaziozkoe-tan eta sustatu beharreko ikasketako mekanismoetan baino gehiago berorren kontzeptu gramatikalistan oina-ritu izan da.

Begien bistako gauza da une hauetan aspektu horie-tara itzuli beharreko premia, horretako gure esku dauden baliabide guztiak landuz eta erabiliz. Metodologiaren erreziklaiak, irakatsi beharreko hizkuntzaren funtzional-tasunerantz jo behar du inongo ezpairik gabe.

- 2.— Bestaldetik, ama-hizkuntza ere kontutan hartu beharreko premia sortzen da, eta balorazio eta tratamendu konkretu bat eman beharko zaio, helburu nagusizat eus-kara menperatzen duten haurrak hezteko irakaskuntzako plan orokorraren barruan. Kontutan hartu beharra dago zein hizkuntz ingurunetatik datorren haurra, ikastolako programak eta estrategiak erabakitzeko orduan. Ezin arriska gintezke haurrak bi «bigarren» hizkuntzarekin amaitzera. Horrela bada, ama-hizkuntzak erizpide dife-rentziatzaile bat izan behar du plan konkretuak erabaki-tzeko orduan. Horretxegatik ezarri dira, hain zuzen, beste txosten batetan aipatzen diren hiru eredu (A,B,D,) euskara haur erdaldunen ikaskuntzan sartu ahal izateko.
- 3.— Ahazten ez dugun arren ikastolaren eredu «klasikoa» D izan dela, B ereduaz gogoeta labur batzuk egingo ditugu, agian bera delako berriztatzaileena eta polemikoena. Bere oinarri teorikoei dagozkien puntuak aztertuko ditugu eta ez hainbeste hauen aplikazio konkretuak, zeren, oso era askotarikoa izanik, suberedu asko aurkezten bait ditu, eredu orokorra bera etxe, zona, edo irakasle-klaustro jakin batzuetara egokitu nahi litzatekeenez gero.

Elebiduna bezala ere ezagutzen den eredu hau, ondoko printzipio orokorretan oinarritua dago:

— Bi hizkuntzen erabilera, azken helburu bezala ko-

munikazio-gaitasuna eta O.H.O. amaitzerakoan bi hizkuntzen jabaria ezarriz.

— Pertsona desberdin bat hizkuntza bakoitzerako.

— Ama-hizkuntzak, batez ere irakurketa, idazketa eta matematika eta aditz-aspektuak eta prestakuntzako ariketetarako balio du.

— Euskara modu trinko batean lantzen da, hau da, helburu bezala hizkuntza bera eta honen estrukturak hartuz. Tratamendu trinko honetan, hain zuzen, metodologia argi eta oso estrukturatu bat galdatzen da. Baina gainerako gaiak ere euskaraz lantzen dira, bizikizun eta interes-gune duten guztia globalizatzen eta aprobetxatzen saiatuz, horrela bigarren hizkuntza egoera berrien eta gaien arteko erlazioen ezagupeneko experimentazio-bide bat bilaka dadin.

Gaurregun, irakaskuntza elebidunari buruzko kontzepzio honek izugarritzko eztabaida sutsuak sortzen ditu, baina arlo profesionalera eta emaitzen baloraziora eramaten baldin badira, oso fruitu onuragarriak eman behar dituzte euskararen berreskurapen efektiborako.

- 4.— Irakaslegoaren militantismoa galduz doan abiadura be-rean, zeren benetako krisialdi batetan aurkitzen bait da hori ere, teknikoki hobeto gaituak dauden profesionalen beharra somatzen da eta hori hizkuntzaren irakaskuntzari dagokion puntuan batipat.

O.H.O.ko irakasle-eskolak lehen aipatu dugun egoeran aurkitzen direnez gero, gero eta premiazkoagoa gertatzen da Zentru horien erreforma, euskaraz hezitako irakasle-kopurua haz dadin eta hizkuntzen didaktikan ere ongi presta daitezten.

Gaurregun egoeraren hobakuntzak, bestalde, eskola eta ikastolen zama eramaten duten eta beren lana behar bezala egiteko medio eta formazio egokien faltan aurkitzen diren milaka irakasleen erreziklaia planteatzen

du nahi eta nahi ez. Ez da aski euskara jakitearekin, jakin behar da irakasten ere.

3.2.3.— Ondorioa

Kontutan hartu beharra dago, orain artekoan eginak ez duela lortzen gure hizkuntza suntsitzeko dauden bildurrak uxatzea. Administrazio publikoari dagokio euskararen berreskurapena planifikatu eta berorri seriotasunez ekitea, egundainokoa erakutsi duen baino oldar handiagoarekin asumitu beharreko erantzunkizuna eskierki.

Agian gaurregun erortzen garen hutsegiterik handienetako bat, haur bat «euskalduntzeko», eskolarekin aski dela pentsatzea litzateke. Horixe uste dutela ematen du guraso askok eta Administrazio publikoak. Une honetan eskola bakar-bakarrik eta inolako laguntza-motarik gabe aurkitzen da «euskalduntzeko» zereginaren aurrean. Eskolak haur bati, eta hori zirkunstantzia konkretu batzuk betez gero, hizkuntza erabiltzeko halako nolabaiteko gaitasun bat baino zerbait gehiago emango diola uste izatea, txakur-amets bat besterik ez da. Hortxe dago Irlandaren adibidea hizkuntza bizi bat ez dela eskolan egiten frogatzeko, aintzat hartua izateko eduki behar dituen funtzio guztien erabileran baizik. Eskolak biltzen duen ingurunearen, komunikabideen eta abarren abandonu sistematikoak, euskara berriz ere beste «ghetto» batean, eskolako gelan, isolatzera garamatza. Eskolak ezin dezake berak bakarrik eta ingurunearen presiorik gabe, hizkuntza eskolaz kanpo erabiltzeko premia funtzionalik gabe euskaldundu.

Ikastolari berez gagozkiolarik, planifikazio eta esperientzia piloto-gabezia azpimarratu behar dugu hemen, eta orobat elebitasunari buruzko ikerketaren eta bigarren hizkuntzen ikasketaren sustapen-falta ere. Irakaslegoaren boluntarismoari uztaitua jarraitzea, edota jadanik kimatuak diren esperientziak une honetan beren gisara uztea, benetan makurra eta barkaziorik gabea izango litzateke.

Hala ere gaur egun ikastolak gehien kezkatzen dituen, etorkizun hurbil batean berekin zer izango den litzateke, agian, eta horrek badu zerikusirik elebitasunaren problematikarekin projektu

berriei ekiteko orduan, bigarren hizkuntza ikasteko gela bakoitzeko haur-kopuru jakin bat segurtatzeko, etab...

Hauxe da azken batean gaur egun ikastolei planteatzen zaien erronka. Premia biziko gauza da guretzat, une honetan, gure emaitzak experimentatu eta kontrolatzea, euskararen ikaskuntzako antolamendu eta metodologi arazoak behar den laguntza eskuratuz gero egunen batean argituko diren segurtasunarekin.

3.3.— Euskaraz inprimatutako eskola-materialaren garapena eta gaurrengungo egoera

Euskararen irakaskuntzako egoera baloratzeko orduan ezaguri adierazkorrenetako bat euskaraz inprimaturiko eskola-materiala da guretzat, inondik ere. Hori erakusteko, bi zatitan banatuko dugu apartatu hau:

- 1) Euskaraz inprimatutako eskola-materialaren garapena.
- 2) Gaurrengungo egoera: abiatu den fase berri bat.

3.3.1.— Euskaraz inprimatutako eskola-materialaren garapena.

Joan M. Torrealdaireren «Euskal idazleak gaur» liburuan jasotzen den bezala, 1937.etik 1976.era bitartean argitaratutako liburuen zerrenda —eta gero autore berak JAKIN aldizkarian ondorengo urteetan gaur egunera artekoan osatu izan duena— aztertzen baldin badugu, bereiz genitzake ondoko faseok testu-liburuaren desarroiolan:

1. Fasea: 1937–1965
2. Fasea: 1965–1974
3. Fasea: 1974–1980

Fase desberdin horien analisisan sartu aurretik, etenaldi labur bat egin behar dugu eskola-material inprimatuaz zer ulertzen dugun definitzeko.

Eskola-material inprimatuaren kontzeptua nahiko lauso eta

zehaztasun gabea gertatzen da besterik gabe, zeren printzipioz edozein liburu, aldizkari, egunkari, etab.ek balio bait dezake noiz edo noiz eskola-irakaskuntzako tresna bezala. Eskola-material inprimatua esaten dugunean, ordea, zera ulertzen dugu: aurretiaz erabakitako irakaskuntz programa bati zuzenean erantzuten dion textu-liburua edo eskuliburua, eta kontzeptu horren barruan sartzen dugu baita, irakaskuntzaren programazio bati zuzenean erantzuten dion edukin-zerrenda ordenatu bat gertatzen ez bada ere, programatutako ikasketak erdiesteko baliagarri edo ezinbesteko gertatzen den eskola-material osagarria ere.

Zentzu honetan, zehazgabetasunei ahal den neurrian itzuri egitearren, Eusko Jaurlearitzaren Hezkuntzako Kontseilaritzak erabilitako sailkapena hartzen da lan honetan, eta, laburbilduz, honako apartatu hauek jasotzen ditu sailkapen horrek:

- 1.— Eskolako eskuliburuak.
- 2.— Textu-liburu osagarria:
  - Kontsultako liburua
  - Mapak eta hormirudiak
  - Neurketako materiala: testak...
- 3.— Irakaslegoaren prestakuntzarako liburuak eta aldizkariak.
- 4.— Haur-literaturako liburuak eta aldizkariak.

1. FASEA: 1937-1965

Fase honetan argitaratu edo berrargitaratutako liburuen kopuru osoa 408koa da, eta hauetako 36, hau da %9, kontsidera daitezke sailkapen honen barrukoak bezala.

Irakaskuntzarekin zerikusirik duen euskarazko liburuaren produkzioa hauxe da:

- 16 kristau-ikasbide
- 9 euskal gramatika
- 6 euskara ikasteko metodo
- 5 hiztegi.

Ikus daitekeen bezala, liburu hauen edukina Erljioaren eta Euskal Hizkuntzaren irakaskuntzatik dabil. Haurrek pentsatzen duten edo behintzat erabiltzen duten material bakarra, kristau-ikasbideak dira.

Ez da batere harritzekoa oraindik textu-libururik ez haur-literaturakorik ez argitaratzea, zeren ikastolen mugimendua 1960.ean sortzen bait da (3 ikastolarekin) eta 1965.ean 29 ikastola bakarrik zeuden, gutxi gorabehera 700 ikaslerekin.

2. FASEA: 1965-1974

Euskaraz argitaratu edo berrargitaratutako liburuen guztizko kopurua 582koa da, eta hauetatik gutxi gorabehera 117, hau da %20, jadanik definitu dugun textu-liburuaren sailkapenean sartzen dira.

Lehen fasearen aldean bigarren hau karakterizatzen duena, eskola-material inprimatuaren abiada da. Fase honetan, 2, 3, eta 4. apartaduetan sailka genitzakeen haurrentzat eta hezkuntzara zuzenduriko liburuak eta aldizkariak agertzen dira. Oraindik hurbi-lagotik aztertzen badugu fase hau, bereiz ditzakegu bi etapa:

a) 1965.etik 1971.erako etapa:

Denboraldi honetan haur-literatura eta eskola-material osagarria sortzen da.

Haur-literaturari dagokionez, Bilboko San Anton euskal katekesia Fedro eta Esoporen alegiak eta Perrault eta Andersen-en ipuinak euskarara itzultzen hasten da 1965.ean. Hurrengo urtean, 1966.ean, eta euskal katekesi beraren babesean, «Kili-Kili» haur-aldizkaria jaiotzen da, haur euskaldunak alfabetatzeko xedearekin, zeren oraindik ere apenas bait zegoen euskal eskolarik.

Eskola-material osagarriari dagokionez, berriz, Timun Mas argitaletxeak 1968-71 bitartean argitaratuko duen «Margo Ederdun Entziklopedia»ren 14 tomoen itzulpena izango da garai honetan desarroilatuko dena.

Ohar gaitzen, bestalde, ez dela lan originalik argitaratzen, itzulpen soilak baizik.

b) 1971–74.eko etapa:

Aldi honetan ere jarraitzen da itzulpenekin, baina batez ere azpimarratu beharrekoa, ikastoletako irakasle–talde organizatuen sorkuntza–lan originalaren hastapena da; eta horren parean hainbat euskal argitaletxe sortzen dira.

Kontutan hartzekoa da 1968–69 aldera Gipuzkoako ikastoletan eta era organizatu batetan sortzen den *gordailu* ikastoletako lehen irakasle–taldearen aportazioa. Hemen arduratzen gaituen gaiari begiratuta berriz, eta irakasle goa prestatzeko kezkarri erantzun beharrez, Rosa Sensat taldearen argitalpen batzuk eta Celestin Freinet–en beste liburu batzuk euskaratzen dira, ikastolen hastapenetako planteamendu pedagogikoetan duten intzidentzia ikaragarriaren garrantziko erreferentzia bat bezala. Baina talde honen aldetik, bere sorkuntza–lana azpimarratu beharko litzateke oso bereziki. Kontsultako liburuska monografiko–bilduma bat argitaratzen dute hiru gaitan banatuta: geografia, historia eta natur zientziak/gizarte–zientziak.

Eta honi buruz aipatu beharreko beste puntu bat, euskal argitaletxe berrien agerpen naharoa da: *Lur* (1969), *Etor* (1970), *Iker–Cinsa* (1972), *Gero* (1973), *Kardaberaz* (1974)...

Bi hitzetan esateko, 1965–75eko fase honetan itzulpeneko eta batez ere sorkuntza propioko haur–literatura eta eskola–material osagarria hartzen hasiak diren garrantzia, eta orobat euskal argitaletxeen ugaltzea, ulertu nahi baldin bada, oso kontutan eduki beharko da Euskal Herriko textuinguru sozioekonomiko, politiko eta kultural orokorra; baina eboluzio guzti hori ikastolaren hazkuntzarekiko lotu–loturik aurkitzen da konkretuki: 1965.ean 29 ikastola zeuden (596 ikasle), 1970.ean 103 ikastola (11.885 ikasle) eta 1974.ean, 154 ikastola (26.936 ikaslerekin).

3. FASEA: 1974–1980

Fase honetan ezaugarri nagusienak izango lirateke, euskarazko

eskola-material inprimatuak oro har lortzen duen garrantzia eta batez ere fase honetan hasten dela eta desarroilatzen textu-liburua, euskarazko eskola-eskuliburua.

Denboraldi honetan argitaratu edo berrargitaratuak izan diren liburuen guztizkoa 1.147ra iristen da. Horietako 685, hau da, %59, textu-liburu bezala definitu dugunaren barruan sartzen dira. Agian erlatibizatu egin beharko litzateke zifra horien zehaztasun osoa, zeren sailkatzeko orduan, haur-literaturaren eta nagusiengana destinatuturiko literaturaren arteko mugak xehetasunez finkatzea ez bait da batere erraza, eta gauza bera esan daiteke eskola-material osagarriaren kontzeptuan sartu dugun liburuari buruz ere. Hala ere, xehetasunen sasia galtzeko bildurrik gabe, begibistan dago irakaskuntzarekin erlazionaturiko liburuak gero eta garrantzi handiagoa duela aldi honetan argitaratutako gainerrako liburu guztien aldean:

1. Fasea: 1937-65, gutxi gora behera %9.
2. Fasea: 1965-74, gutxi gora behera %20.
3. Fasea: 1974-80, gutxi gora behera %59.

Azken fase hau xehetasun zorrotzago batez aztertzen baldin badugu, irakaskuntzarekin erlazionaturiko liburuaren garrantzia gero eta handiagoa (gehiegizkoa?) dela frogatuko dugu argitaratutako beste liburuen konparazioan: 1974.ean, %37; 1980.ean, %81 gutxi gora behera.

Hirugarren fase honen karakteristika nagusienetako bat, euskarazko textu-liburua bertan hasi eta desarroilatzea izan dela esan dugu. Ikastolaren hastapenetan, irakasleen eta ikasleen kopurua nahiko murrizta zenez gero, eta irakaskuntza oraindik beheko mailatan zentratzen zelako, irakats zitekeen textu-liburuen ezinbesteko premiarik gabe. Ikastola bakoitzak antolatzen zituen bere programazio propioak edota eskualde-mailatan elkartzen ziren behar erkideei erantzuteko helburuarekin. Jokabide honek, ordea, teorian ideala badirudi ere, bazituen bere eragozpenak praktikako orduan. Izan ere, ikasleen eta irakasleen kopurua gero eta handiagotzen eta O.H.O.ko goren mailak azaldi berriez hornitzen zihozaz neurrian euskarazko textu-liburuen beharra ere egunean baino egunean nabariagoa gertatzen zen alde gutzietatik.

Zentzu honetan aipatzekoa da Ikastolen Federazioek Gipuzkoakoaren bulkadarekin egin duten lana, zeren honek bere gain hartu bait zuen eginkizun eskerga hori ekonomikoki mentsa besterik ez zuelako beste inortxok ere leporatu nahi ez zuen garai haietan, nahiz eta gero errentagarri askia gertatu den, zerbitzuaren ikuspuntutik begiraturaz gero. Hasiera batetan, irakaslegoarekin bilera-sail bat egin ondoren, argialetxe espainolekin harremanetan jarri zen Ikastolen Federazioa. Horrela epe labur baten buruan Matematika eta Experientzi arloetako materiala eskaintzeko moduan aurkitu ziren momentuko behar premiatsuenei erantzun ahal izateko. Alabaina, itzulpen haiek parte batean bakarrik erantzuten zioten ikastolen eskeari: alde batetik, planifikazio koherente bati erantzuten ez zion material sakabanatu bat zen, eta bestetik ikastoletatik eta ikastoletarako material baten prestakuntza inposatzen zen.

Ikastolen parean argialetxeak eta lan-taldeak zeuden. Jatorrizko lanak sortzeko zentzu honetan, aipatzekoak dira lehenago ere seinalatu dugun *Gordailu* taldea eta batez ere *Saioka* taldea. *Saioka* taldea da planteamendu pedagogiko eta hautabide metodologiko batzuetatik abiatzen den bakarra, eta printzipio horiei koherentzia osoarekin jarraituz, O.H.O.ko 8 ikasturteetako textuak eskaintzen ditu. *Saioka*-ren liburuak izan dira erabilienak eta oraindik ere hala jarraitzen dute euskarazko oinarritzko irakaskuntzan. Zerbait geroxeago *Elhuyar* taldea sortzen da, eta honen ardurarik behinena euskara zientzien arlora egokitu eta bertan erabiltzea izan da. Eta horrek, jakina, Matematika inguruko textu-liburuak lantzerantz eraman ditu. Benetan azpimarratzekoa da B.B.B. eta L.H. bezalako erdimailako irakaskuntzetarako textu-liburuak prestatzen egin duen lana, arlo zientifiko eta teknikoetan beti ere. Gero, ezin ahaztuko dugu *Gero*, *Erein*, *Hordago*... bezalako beste argialetxeek egin duten lana ere.

Hirugarren fase honetan izugarritzko lana egin da eskolako eskuliburuaren sorkuntzan, O.H.O.ko premiazko beharrak betez eta Eskolaurreko eta erdimailako —bereziki B.B.B.ko— irakaskuntzako lehen premiei erantzuteko.

Ikastolek fase honetan izan duten zerikusia argi baino argiagoa da, eta hori ez merkatu bezala bakarrik (1975.ean 160 ikastola eta

7. GRAFIKOA

EUSKARAZKO LIBURUAREN ETA EUSKARAZKO TEXTU-LIBURUAREN EBOLUZIOA ETA KONPARAZIOA (1937-1980)

33.851 ikasle zeuden, eta 1980.ean 243 ikastola eta 65.273 ikasle), baizik eta baita euskarazko textu-liburuaren sorkuntzan eta sustapenean protagonista eraginkor bat bezala ere.

3.3.2.— Egungo egoera: jadanik hasia den fase berri bat

Azken denbora honetan zeharbidez bada ere textu-liburuan intziditzen duten zirkunstantzia-sail bat ematen ari da eta, zirkunstantzia horien eraginez, textu-liburuaren orain arteko mugimendu-koordinadak errotik aldatuz doazela dakusagu. Aipa ditzagun aldaketa horiek, telegrafi moduan besterik ez bada izango ere:

— Beren ama-hizkuntza gaztelania duten gero eta haur gehiagoren ikastolarako joera. Orain arte bakarrak bezala erabili izan diren murgilpen-metodoak krisialdian erortzea. Bigarren hizkuntzaren ikaskuntzan metodo trinkoak erabili behar diren konbenzimendua.

— Elebitasunaren Dekretuz geroztik (1979) eskola estatalak eta pribatuak «euskararen» irakaskuntzan piska-piskana integrazten joatea, eta, oraindik urrats bildurtitan bada ere, «euskarazko» irakaskuntzari ekitea. Euskarazko textu-liburuaren erosle potentziala dezente ugaltzen da.

— Eusko Jaurlaritzari hezkuntzako konpetentziak eskuratzea.

— Hezkuntzako programen berrikuntza, Hezkuntza- eta Zientzi Ministraritzaren aldetik obligaziozko edukinak eta ordu-tegi minimoak erabakiz. Berorien desarroiloa Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntz Kontseilaritzaren partetik. Programa Berrituei erantzungo dien eskola-materiala sortu beharra.

— Euskarazko textu-liburuari laguntza ekonomikoa emateko politika, lehentasunak Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntzako Kontseilaritzak eta Diputazioek erabakiko lituzketelarik.

Zirkunstantzia guzti horien ondorioz, bada, euskarazko textu-liburuaren panorama aldatzen ari da:

— Atera dira jadanik merkatura beren ama-hizkuntza gaztelania duten hurrek euskara ikasteko metodoak (B eredu).

— O.H.O.ko haurrentzat ere atera dira euskarazko metodoak (A eredu).

— Argitaletxe espainolek interes handia agertzen dute euskal merkatuan sartzeko.

Textu-liburuen eta eskola-material inprimatuaren kopurua izugarri ari da ugaltzen.

IV.— IKASTOLEN INSTITUZIONALIZAZIOA

4.1.— Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako ikastolak

Behin Eusko Kontseilu Nagusia eratu zenez geroztik, ikastolen instituzionalizazio-prozesuari ekin zitzaion eta hauetako gehienek sinatu egin zuten Titulartasun Akademikoaren Lagapen-Arautegia, 1980.eko Otsailean.

Eta Eusko Jaurlaritzaren eratu ondoren, Ikastolen Konbenioa sinatzen da, 1980.eko Urriaren 4ean, Hezkuntza-Sailaren eta Hezkuntza- eta Zientzi Ministraritzaren artean. Konbenio honek guxieneko bi urteko iraupena zuen. Konbenio honekin eta Ikastolen Titulartasun Ofizialeko Arautegiarekin, momentuko behar premia-koenei erantzuten zitzairen, ikastolen garapena eta bero-rietako irakaslearen egoera segurtatuz eta nahi zen eskola-tipo berri horretarantzko aldaketari ekinez.

Lehen urrats horretatik hasita, hainbat erdiespen garrantzitsu lortu da:

— 1.738 gelaren administrazio-egoera erregulatu.

— Beharrezko titulaziorik ez zuen irakaslearen egoera akademikoa erregulatu.

— Jadanik martxan zegoen gestio demokratikoa legeztatu eta obligaziozko bezala ezarri, guraso, irakasle eta erakunde publiko bezalako estamentu desberdinek Gobernuko Organoetan parte hartuz.

— Ikastola eta eskola nazionala bezalako bi eredu desberdine-

kin bi zentru mantentzea ezinezkoa zen herri txikietan berorien batasuna bultzatu.

Ikastolen Titulartasun–Arautegiaren aplikazioak ondorengo erreglamentu–garapen bat galdatu du, Arautegi horretako egoera desberdinak errealismoz begiratu ahal izateko. Horretxan ondorio dira:

- Titulartasun–Arautegiaren xedapen osagarriak (80.12).
- Gobernuako Organoetarako ordezkartza publikoaren izendapena (81.10).
- Mantenimenduari buruzko arauak, Udaletara bidaliak (81.10).
- Ikasleen matrikulazioari buruzko arauak (1981–82).
- Irakasleen leku–aldaketari buruzko arauak (1981–82).
- Eskola–antolamenduko koadroen arauak eta berorien onespena (1981–82).
- Irakaslego berrian sartzeko gaitasun–frogak (1981–82).
- Datu administratibo, akademiko eta ekonomikoen eskera (1980–81–82).
- Funtzionamendu–arauak ikasturtearen hasierarako (82.04).

Guzti honek zera suposatu du bost urteko denboraldi batean, ikastola batzuek irakaskuntza pribatua bezala jasotzen zuten subentziotik 1982.ean 3.100 milioiko kopurura pasatzea alegia. Hala ere, denen artean egin den esfortzu itzela ez da behar hainbatean ordaindua geratzen; 1982.eko subentzioak, gelaka, era honetan banatzen dira:

Eskolaurrea	972.000
O.H.O.....	1.487.812
B.B.B. – U.B.I.	1.944.000
Zuzendaritza	1.449.809
Hamarna gelako laguntza gehigarria.....	403.455

O.H.O.rako subentzioa Zentru pribatuetarakoaren baliobere-

dinekoa da eta ez ditu estaltzen irakaskuntzako benetako kostuak, Eskolaurre eta B.B.B.rakoek ere estaltzen ez dituzten bezalaxe.

Ikastolak sekulako finantz kargarekin aurkitzen dira egin izan dituzten inbertsioen ondorioz eta ez dute erantzun egokirik jasotzen dagozkien erakundeetatik, eta oraindik ere gurasoen sakelak arras gogor zigortu beharrean aurkitzen dira.

Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza-Sailak iragan-une hau Ikastolen Estatutu batekin amaitu nahi luke. Projektu bezala elaboratzeko orduan legearen aldetik oztopo nahiko garrantzitsurekin aurkitu delako desio zen eta aurrikusten zen egutegia dezente samar atzeratu duen Estatutu hori, Euskal Parlamentura bidaliko da luzaro baino lehen.

4.2.— Nafarroako ikastolak

Nafarroako Ikastolen Federazioaren aldetik etengabeko eskakizun bat den arren, une hauetan ez dute oraindik ikastolen instituzionalizaziorako projekturik, ez Elebitasun-Dekreturik, zeren nola Foru-Diputazioak hala Hezkuntza- eta Zientzi Ministraritzak ez bait dute deus ere jakin nahi problema honetaz.

Euskara Administrazioaren aldetik zeharo abandonatua dagoela eta Diputazioak ikastolen titulartasuna bere gain hartzeko borondatea hutsaren hurrengo dela frogatzeko esango dugu, hainbat herritako Udalak munizipaltzen ari direla beren eskumeneko ikastolak.

Bestalde, badaude ikastola batzuk legeztatu gabe, behar duten espazio fisikorik ez dutelako. Eta jakina, legeztatu gabe daudelako, ez dute subentziorik jasotzen, eta horrelaxe dabilta tira eta tira gurgil zoro baten zorabioan. Oztopo guzti horiek, jadanik diktaduraren denboretan legalitatearen aldetik etorri izan direnak dira, eta Nafarroan oraindik gaur ere zutik eta indarrean jarraitzen dutenak, Ikastolaren garapena ahal adinean galerazteko.

4.3.— Ipar Euskadiko ikastolak

Frantziako Alderdi Sozialistaren hauteskunde-kanpainak eus-

karazko irakaskuntzari zegozkion eskubideak errespetatuak izango ziren itxaropen sortu zuen Ipar Euskal Herriaren bihotzean. Zera esaten zen kanpaina horretan: «Bere hizkuntza propioa duen Herri orok, berori erabiltzeko, bere seme-alabak hizkuntza horretan hezteko eta bere kultura erakusteko eskubidea du. Behin eskubide hori errekonozituz gero, inolako eztabaidarik gabe errespetatua izango da».

Eta hauteskundeak Mitterrand-ek irabazi zituen. Baina Seaska, Ipar Euskadiko Ikastolen Federazioa, mila eta gehiago erataria errebindikatuz eskubide horren errekonozimendua eta berorren aplikazio gestionatu nahian ibili den arren, ez da inolako emaitz baikorrik lortu izan. Egun, honako puntuotan zertzen da errebindikazio hori:

— Euskarazko hezkuntza legeztatea irakaskuntzako maila guztietan.

— Euskarak pairatzen duen egoera diglosikoa denez gero, har daitezela hizkuntza hori berreskuratzeko neurri bereziak.

— Behar diren neurriak har ditzakeen batzorde bat eratzen den bitartean —eta Seaskak ere batzorde horretan parte hartu beharko luke—, diru-laguntza (erakunde honen bitartez) Ikastolaren desarroilorako.

LAUKIEN ETA GRAFIKOEN AURKIBIDEA

1. Laukia: Ikastolen sorkuntza-urtea eta berorien kopuruaren eboluzio akumulatiboa
2. Laukia: Ikaslegoaren eboluzioa, eskolurteka
3. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) ARABA
4. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) GIPUZKOA
5. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) NAFARROA
6. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) BIZKAIA
7. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) IPAR EUSKADI
8. Laukia: Ikaslegoaren egoera, adinka (1981-82) ORO HAR
9. Laukia: Ikastoletako Eskolaurreko ikasle-kopuruaren ugaltza (1975-76tik 1981-82ra)

10. Laukia: Eskolaurreko ikasleen kopurua (1981–82), Eskola estatal, pribatu eta ikastoletan

11. Laukia: O.H.O.ko ikaslekoaren kopurua (1975–76), Eskola estatal, pribatu eta ikastoletan

12. Laukia: O.H.O.ko ikaslekoaren kopurua (1981–82), Eskola estatal, pribatu eta ikastoletan

13. Laukia: Ikastoletako pertsonal irakaslearen titulazioa (1975–76/1981–82)

14. Laukia: «Eskolako Graduatu» tituluaren lorpenaren konparazioa: Ikastolak – Estatuko batezbestekoa (80–81).

15. Laukia: Azken ebaluazioa (1981–82ko Ekaina)

16. Laukia: Guttiegiko asignaturen ehunekoa (1981–82)

17. Laukia: O.H.O.tik Erdimailako Irakaskuntzarako irteerak (1981–82)

1. Grafikoa: Eboluzio konparatua: ikastolen kopurua – ikasleen kopurua

2. Grafikoa: Ikasleen kopuruaren egoera, adinka edo mailaka (1981–82)

3. Grafikoa: O.H.O. eta Eskolaurreko ikasle–kopuruaren egoera eta eboluzioa

4. Grafikoa: Azken ebaluazioa (1981–82ko Ekaina)

5. Grafikoa: Guttiegiko asignaturen ehunekoa (1981–82)

6. Grafikoa: O.H.O.ko errepikatzaileen ehunekoa (1981–82)

7. Grafikoa: Euskarazko liburuaren eta euskarazko textu–liburuaren eboluzioa eta konparazioa (1937–1980)

Xabier Garagorri

Gipuzkoako Ikastolen Elkarte

Feli Arbizu, Edurne Egilior, Josu Sierra

Bizkaiko Ikastolen Elkarte

Felix Ormaetxea, Julian Serrano

Arrasateko Hezibide Elkarte

Antton Kaifer

Arabako Foru–Diputazioaren Euskarazko Zerbitzua